

CENTRUM MEDYCZNE
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

Program szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie PSYCHOTERAPII UZALEŻNIEŃ

dla osób posiadających tytuł zawodowy magistra lub magistra inżyniera
lub równorzędný uzyskany w zakresie: pielęgniarstwa, położnictwa, pracy
socjalnej, psychologii, pedagogiki, pedagogii specjalnej, socjologii,
resocjalizacji, zdrowia publicznego, nauk o rodzinie lub na kierunku
lekarskim

Zatwierdzam
z upoważnienia Ministra Zdrowia
Piotr Bromber
Podsekretarz Stanu
/dokument podpisany elektronicznie/
07.02.2023 r.

AKTUALIZACJA 2023

Warszawa 2023

Aktualizacja 2023 r.

Data zatwierdzenia aktualizacji programu specjalizacji jest jednocześnie datą jego wdrożenia. Zaktualizowany program obowiązuje osoby specjalizujące się oraz jednostki szkolące.

Zmiany zostały przyjęte przez zespół ekspertów w składzie:

1. Dr hab., prof. UJ Barbara Bętkowska-Korpała – konsultant krajowy w dziedzinie psychoterapii uzależnień, Przewodnicząca Zespołu;
2. Prof. dr hab. Czesław Czabała – przedstawiciel konsultanta krajowego;
3. Dr hab., prof. UJK Krzysztof Gąsior – przedstawiciel konsultanta krajowego;
4. Dr Ireneusz Kaczmarczyk – przedstawiciel Rady Superwizorów Psychoterapii Uzależnień;
5. Dr Katarzyna Nowakowska-Domagała - przedstawiciel Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego.

Aktualizacja 2023 r. dotyczy:

- Moduł VII- z kursu „**Podstawy prawne pracy specjalisty psychoterapii uzależnień**” oraz kursu „**Organizacja systemu leczenia uzależnień**” utworzono jeden kurs „**Organizacja systemu leczenia uzależnień i podstawy prawne pracy psychoterapeuty uzależnień**” z czasem trwania **1 dzień**,
- Moduł VII- kurs „**Podstawy opiniowania sądowego i ekspertyz dla innych instytucji**” czas trwania wydłużono do 1 dnia,
- Moduł VII- kurs „**Integracja działań wielospecjalistycznych wobec osób uzależnionych i ich rodzin**” czas trwania wydłużono do 1 dnia,
- Moduł VIII- staż „**Leczenie osób uzależnionych - terapia i rehabilitacja w oparciu o oddziaływanie społeczności terapeutycznej**” zmieniono zapis miejsca realizacji stażu:
było: ośrodek dla osób uzależnionych MONAR/poradnia leczenia uzależnień i punkty konsultacyjne MONAR dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem/Ośrodek Stowarzyszenia MONAR/Krótkoterminowy Ośrodek Terapii i Rehabilitacji Uzależnień MONAR/schronisko dla osób bezdomnych MONAR-MARKOT, KARAN;

zmieniono na: placówki/ośrodki dla osób uzależnionych prowadzące program w oparciu o metodę społeczności terapeutycznej.

- w **standardach szkolenia specjalizacyjnego** dokonano zmian:

w pkt. 1. Liczba i kwalifikacje kadry dydaktycznej,

- ppkt 2)

było: szkolenie specjalizacyjne w zakresie treści teoretycznych powinno odbywać się na poziomie uniwersyteckim, a szkolenie umiejętności powinno być prowadzone przez specjalistów doświadczonych w zakresie pracy określonym w kursie i stażu;

zmieniono na: szkolenie specjalizacyjne w zakresie treści teoretycznych powinno zawierać aktualną wiedzę, a szkolenie umiejętności powinno być prowadzone przez specjalistów doświadczonych w zakresie pracy określonym w kursie i stażu;

- ppkt. 3)

było: jednostka szkoląca powinna zapewnić odpowiednio wykwalifikowane osoby stanowiące kadrę dydaktyczną (superwizorów psychoterapii uzależnień, specjalistów w dziedzinie psychoterapii uzależnień, specjalistów w dziedzinie psychologii klinicznej, specjalistów w dziedzinie psychiatrii, specjalistów w innych dziedzinach), które będą realizować zajęcia dydaktyczne przewidziane w programie specjalizacji;

dodano: **specjalistów w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży,**

- ppkt. 4)

było: kierownika specjalizacji powołuje kierownik jednostki szkolącej; wskazane jest aby kierownikiem specjalizacji była osoba posiadająca tytuł specjalisty w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub w dziedzinie pokrewnej - psychologii klinicznej, pracująca w podmiocie leczniczym; kierownikiem specjalizacji może także zostać osoba posiadająca decyzję ministra właściwego do spraw zdrowia o uznaniu dotychczasowego doświadczenia zawodowego lub dorobku naukowego za równoważny ze zrealizowaniem programu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychoterapii uzależnień;

dodano: **psychoterapii dzieci i młodzieży;**

- ppkt.5)

było: opiekunem stażu kierunkowego może być specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub specjalista w dziedzinie pokrewnej - psychologii

klinicznej, lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;

dodano: **psychoterapii dzieci i młodzieży;**

- usunięto ppkt 6)

było: superwizorem procesu psychoterapeutycznego może być osoba uprawniona do prowadzenia superwizji na potrzeby szkolenia wpisana na listę Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, a superwizorem klinicznym procesu diagnostycznego może być specjalista w dziedzinie psychologii klinicznej i/lub psychiatrii/psychiatrii dzieci i młodzieży.

w pkt 2 Baza dydaktyczna do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego

- ppkt 3) zmieniono zapis;

było: miejscem odbywania stażu podstawowego jest miejsce pracy zawodowej w placówce leczenia uzależnień, w którym osoba specjalizująca się rozwija swoje doświadczenie kliniczne;

zmieniono na: miejscem odbywania stażu podstawowego jest miejsce pracy zawodowej w placówce, w której realizuje się program leczenia uzależnień, w którym osoba specjalizująca się rozwija swoje doświadczenie kliniczne.

Program szkolenia specjalizacyjnego opracował zespół ekspertów:

1. Dr hab., prof. UJ Barbara Bętkowska-Korpała – konsultant krajowy w dziedzinie psychoterapii uzależnień, Przewodnicząca Zespołu;
2. Prof. dr hab. Czesław Czabała – przedstawiciel konsultanta krajowego;
3. Dr hab., prof. UJK Krzysztof Gąsior – przedstawiciel konsultanta krajowego;
4. Dr Ireneusz Kaczmarczyk – przedstawiciel Rady Superwizorów Psychoterapii Uzależnień;
5. Dr Katarzyna Nowakowska-Domagała - przedstawiciel Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego.

Recenzenci naukowci programu specjalizacyjnego:

1. Dr hab.n.społ., prof. UJ Bernadetta Izydorczyk – konsultant krajowy w dziedzinie psychologii klinicznej;
2. Prof. dr hab.n.med. Piotr Gałęcki – konsultant krajowy w dziedzinie psychiatrii.

Prace przygotowawcze przy opracowaniu programu szkolenia specjalizacyjnego wykonano przy współudziale:

1. Dr Bogusława Bukowska;
2. Dr Tomasz Głowik;
3. Dr Anna Przenzak;
4. Mgr Kama Dąbrowska;
5. Mgr Jadwiga Fudała;
6. Mgr Dorota Jabłońska;
7. Mgr Małgorzata Kowalcze;
8. Mgr Agnieszka Litwa- Janowska;
9. Mgr Bożena Maciek- Haścilo;
10. Mgr Elżbieta Rachowska;
11. Mgr Jolanta Ryniak;
12. Lek. med. Katarzyna Wiśniewska.

I. PROGRAM SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A. Cele szkolenia specjalizacyjnego

- 1) Poznanie aktualnej wiedzy z zakresu podstaw psychoterapii uzależnień, psychologii klinicznej, nauk medycznych, nauk społecznych i neuronauki umożliwiającej rozumienie funkcjonowania pacjentów i pomoc terapeutyczną w obszarze leczenia osób z rozpoznaniem zaburzenia używania substancji psychoaktywnych i/lub kontroli impulsów i/lub zachowaniami uzależniającymi oraz pomoc psychologiczną i/lub psychoterapię członków ich rodzin.
- 2) Nabywanie i doskonalenie umiejętności zastosowania aktualnej wiedzy psychologicznej, medycznej i społecznej dotyczącej etiologii i rozwoju zaburzeń używania substancji i/lub kontroli impulsów i/lub zachowań uzależniających oraz problemów członków rodzin osób uzależnionych.
- 3) Nabywanie i doskonalenie umiejętności korzystania z diagnozy nozologicznej, psychoterapeutycznej i psychologicznej klinicznej potrzebnych do zaplanowania oddziaływań terapeutycznych, psychoterapii, rehabilitacji, poradnictwa i pomocy w kryzysie osobie z problemami zaburzenia używania substancji, kontroli impulsów i zachowaniami uzależniającymi oraz dla członków rodzin osób uzależnionych.
- 4) Nabywanie kompetencji w zakresie umiejętności monitorowania, oceny efektów procesu psychoterapii i innych oddziaływań terapeutycznych oraz ich modyfikowania.
- 5) Rozwój świadomości metodologicznej i wiedzy z praktyki opartej na dowodach naukowych, nabycie umiejętności korzystania z badań naukowych w procesie diagnozowania, planowania oddziaływań terapeutycznych i procesu psychoterapii uzależnień dla osób z zaburzeniami używania substancji, kontroli impulsów i zachowaniami uzależniającymi i/lub współwystępującymi zaburzeniami zdrowia oraz dla członków rodzin tych osób.
- 6) Rozwijanie wysokich standardów funkcjonowania zawodowego (kierowanie się etyką zawodową) w kontakcie z pacjentem i jego rodziną oraz współpracy w interdyscyplinarnym zespole diagnostyczno-terapeutycznym.

B. Uzyskane kompetencje zawodowe

Specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień posiada kwalifikacje umożliwiające:

- 1) stosowanie strategii i procedur diagnostyczno-terapeutycznych o udowodnionej naukowo skuteczności, systematycznej oceny ich efektywności oraz ich modyfikowania;
- 2) samodzielne przeprowadzenie diagnozy psychoterapeutycznej i/lub nozologicznej i/lub psychologicznej klinicznej w zależności od posiadanych kompetencji wynikających z uprawnień uzyskanych w toku kształcenia przeddyplomowego;
- 3) rozpoznawanie czynników i mechanizmów istotnych w etiologii i rozwoju zaburzeń używania substancji i kontroli impulsów oraz zachowań uzależniających oraz zaburzeń wynikających z doświadczania relacji z osobą uzależnioną, a także czynników i mechanizmów wspierających proces leczenia;
- 4) planowanie postępowania psychoterapeutycznego, rehabilitacyjnego w oparciu o wyniki diagnozy;
- 5) samodzielne prowadzenie procesu psychoterapeutycznego ukierunkowanego na leczenie osób z zaburzeniami używania substancji i kontroli impulsów oraz zachowaniami uzależniającymi;
- 6) samodzielne prowadzenie procesu psychoterapeutycznego ukierunkowanego na leczenie osób będących aktualnie lub w przeszłości w relacji z osobami uzależnionymi;
- 7) pracę diagnostyczno-terapeutyczną z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami używania substancji i kontroli impulsów oraz zachowaniami uzależniającymi, z uwzględnieniem kontekstu rodzinnego i środowiskowego;
- 8) formułowanie zgodnie z przyjętymi standardami wyników konsultacji, opinii i orzeczeń dostosowanych do okoliczności i adresata;
- 9) projektowanie, prowadzenie i ewaluację programów profilaktyki i prewencji w obszarze ochrony zdrowia psychicznego, szczególnie uzależnień;
- 10) profesjonalną współpracę z innymi specjalistami pracującymi w placówkach leczenia uzależnień oraz w innych instytucjach np. systemu edukacji, ochrony zdrowia i pomocy społecznej;

- 11) wspieranie procesu diagnostyczno-terapeutycznego prowadzonego przez osoby specjalizujące się lub członków zespołu terapeutycznego, którzy nie posiadają jeszcze uprawnień do samodzielnego prowadzenia tych procesów.

C. Sposób organizacji szkolenia specjalizacyjnego

- 1) Szkolenie specjalizacyjne prowadzi jednostka, która posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychoterapii uzależnień. Jednostka ta zapewnia realizację kursów specjalizacyjnych, staży kierunkowych oraz organizuje zajęcia teoretyczne, warsztatowe i superwizje.
- 2) Jednostka akredytowana dba o wysoką jakość szkolenia (przekazywanie treści teoretycznych zgodnych z aktualnym stanem wiedzy, uczenie metod pracy o udowodnionej skuteczności, wysokie kompetencje merytoryczne i etyczne osób prowadzących zajęcia warsztatowe, treningowe, superwizje oraz staże kierunkowe).
- 3) Kierownik specjalizacji, wskazany przez kierownika jednostki szkolącej nadzoruje przebieg szkolenia specjalizacyjnego realizowanego przez poszczególne osoby specjalizujące się.
- 4) Szkolenie specjalizacyjne odbywa się poprzez:
 - a) realizację kursów i staży kierunkowych,
 - b) przygotowanie, w ramach staży kierunkowych, opisu przypadków osób z zaburzeniami używania substancji psychoaktywnych i/lub zachowaniami uzależniającymi i osób będących w relacji z osobą uzależnioną w przeszłości lub w teraźniejszości,
 - c) samokształcenie poprzez studiowanie piśmiennictwa oraz przygotowanie pracy naukowej lub pogładowej.
- 5) Kursy specjalizacyjne zaliczane są przez kierownika kursu, a staże kierunkowe wraz z przygotowaniem studium przypadków i zaliczeniem kolokwium u opiekuna stażu. Zarówno studia przypadków, jak i pisemne kolokwia są przechowywane w jednostce akredytowanej.
- 6) Literatura obowiązkowa i zalecana jest podawana zgodnie z aktualnym stanem wiedzy i publikowana na stronie Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego (CMKP).
- 7) Szkolenie specjalizacyjne jest prowadzone zgodnie z programem i kończy się egzaminem przeprowadzanym przez Centrum Egzaminów Medycznych (CEM), realizowanym w dwóch częściach: teoretycznej i praktycznej.

- 8) Wykaz literatury obowiązującej do egzaminu w części teoretycznej i praktycznej jest publikowany na stronie internetowej CEM.

2. CZAS TRWANIA SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie psychoterapii uzależnień trwa 4 lata i obejmuje 10 modułów, w tym 23 kursy specjalizacyjne i 8 staży kierunkowych oraz kurs specjalizacyjny jednolity. Szkolenie specjalizacyjne obejmuje 1736 godzin szkolenia specjalizacyjnego zorganizowanego przez akredytowaną jednostkę szkolącą, w tym 1016 godzin kursów specjalizacyjnych i 720 godzin staży kierunkowych oraz staż podstawowy wynoszący 5048 godzin wykonywania czynności zawodowych zgodnych z programem specjalizacji.

Plan szkolenia specjalizacyjnego Moduły, kursy specjalizacyjne, staże kierunkowe	Liczba dni	Liczba godzin
MODUŁ I Podstawy wiedzy medycznej dla specjalisty psychoterapii uzależnień		
1. Kurs specjalizacyjny: „Psychopatologia zaburzeń psychicznych i zachowania - diagnoza i ich leczenie”	2	16
2. Kurs specjalizacyjny: „Współwystępowanie zaburzeń psychicznych i zachowania z uzależnieniami”	2	16
3. Kurs specjalizacyjny: „Zaburzenia używania substancji i kontroli impulsów zachowania uzależniające, a choroby somatyczne”	1	8
Razem czas szkolenia w ramach modułu	5	40
MODUŁ II Podstawy wiedzy psychologicznej dla specjalisty psychoterapii uzależnień		
1. Kurs specjalizacyjny: „Teorie i mechanizmy psychologiczne wyjaśniające zaburzenia używania substancji i kontroli impulsów oraz zaburzeń uzależniających”	2	16

Plan szkolenia specjalizacyjnego Moduły, kursy specjalizacyjne, staże kierunkowe	Liczba dni	Liczba godzin
2. Kurs specjalizacyjny: „Psychologiczna diagnoza kliniczna w leczeniu uzależnień”	3	24
Razem czas szkolenia w ramach modułu	5	40
MODUŁ III Psychoterapia osób uzależnionych i członków ich rodzin		
1. Kurs specjalizacyjny: „Wprowadzenie do psychoterapii”	3	24
2. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia osób uzależnionych - diagnoza i proces psychoterapeutyczny”	13	104
3. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia grupowa w pracy z osobami uzależnionymi”	9	72
Razem czas szkolenia w ramach modułu	25	200
MODUŁ IV Programy terapeutyczne w lecznictwie uzależnień		
1. Kurs specjalizacyjny: „Programy ograniczania używania substancji psychoaktywnych”	5	40
2. Kurs specjalizacyjny: „Programy terapeutyczne osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych w specyficznych grupach”	2	16
3. Kurs specjalizacyjny: „Wybrane metody pracy w lecznictwie uzależnień”	4	32
Razem czas szkolenia w ramach modułu	11	88
MODUŁ V Rodzina z problemem uzależnienia - diagnoza i terapia		
1. Kurs specjalizacyjny: „Systemowe rozumienie funkcjonowania rodziny”	5	40
2. Kurs specjalizacyjny: „Problemy partnerek/ów i bliskich osób uzależnionych”	5	40
3. Kurs specjalizacyjny: „Rodzina z problemem uzależnienia, a rozwój dzieci. Osoby dorosłe	5	40

Plan szkolenia specjalizacyjnego	Liczba dni	Liczba godzin
Moduły, kursy specjalizacyjne, staże kierunkowe		
z doświadczeniem życia w rodzinie z problemem uzależnienia”		
Razem czas szkolenia w ramach modułu	15	120
MODUŁ VI		
Dzieci i młodzież w obliczu uzależnień - diagnoza i terapia		
1. Kurs specjalizacyjny: „Prawidłowości rozwoju u dzieci i młodzieży - czynniki ryzyka i czynniki ochronne zaburzeń używania substancji i kontroli impulsów oraz zachowań uzależniających”	2	16
2. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia dzieci i młodzieży”	5	40
Razem czas szkolenia w ramach modułu	7	56
MODUŁ VII		
Podstawy prawne i organizacyjne w leczeniu uzależnień		
1. Kurs specjalizacyjny: „Organizacja systemu leczenia uzależnień i podstawy prawne pracy psychoterapeuty uzależnień”	1	8
2. Kurs specjalizacyjny: „Podstawy opiniowania sądowego i ekspertyz dla innych instytucji”	1	8
3. Kurs specjalizacyjny: „Integracja działań wielospecjalistycznych wobec uzależnionych i ich rodzin”	1	8
Razem czas szkolenia w ramach modułu	3	24
MODUŁ VIII		
Staż kierunkowe		
1. Staż kierunkowy: „Diagnostyka i terapia zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania osób dorosłych”	15	120
2. Staż kierunkowy: „Diagnostyka i terapia zaburzeń psychicznych w okresie dzieciństwa i dorastania”	15	120
3. Staż kierunkowy: „Leczenie zespołów abstynencyjnych i ostrych zatruc”	5	40

Plan szkolenia specjalizacyjnego Moduły, kursy specjalizacyjne, staże kierunkowe	Liczba dni	Liczba godzin
4. Staż kierunkowy: „Leczenie osób uzależnionych - diagnoza i programy terapeutyczne w stacjonarnym trybie leczenia uzależnień”	15	120
5. Staż kierunkowy: „Leczenie osób uzależnionych - diagnoza i programy terapeutyczne w ambulatoryjnym trybie leczenia uzależnień”	15	120
6. Staż kierunkowy: „Leczenie osób uzależnionych - terapia i rehabilitacja w oparciu o oddziaływanie społeczności terapeutycznej”	5	40
7. Staż kierunkowy: „Pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna dla osób doświadczających trudności w związku z uzależnieniem bliskich - diagnoza i metody pracy”	15	120
8. Staż kierunkowy: „Leczenie substytucyjne”	5	40
Razem czas szkolenia w ramach modułu	90	720
MODUŁ IX Treningi szkoleniowe rozwoju zawodowego		
1. Kurs specjalizacyjny: „Treningi grupowe”	16	128
2. Kurs specjalizacyjny: „Kompetencje zawodowe specjalisty psychoterapii uzależnień”	4	32
Razem czas szkolenia w ramach modułu	20	160
MODUŁ X Superwizja		
1. Kurs specjalizacyjny: „Superwizja kliniczna procesu diagnostycznego”	4	32
2. Kurs specjalizacyjny: „Superwizja procesu psychoterapeutycznego”	30	240
Razem czas szkolenia w ramach modułu	34	272
KURS JEDNOLITY Kurs specjalizacyjny: „Prawo medyczne”	2	16
Podsumowanie czasu trwania wszystkich modułów	217	1736

Plan szkolenia specjalizacyjnego	Liczba dni	Liczba godzin
Moduły, kursy specjalizacyjne, staże kierunkowe		
Staż podstawowy (w miejscu pracy zawodowej)	631	5048
Samokształcenie	40	320
Łącznie czas trwania kształcenia specjalizacyjnego	888	7104
Urlopy wypoczynkowe	104	
Dni ustawowo wolne od pracy	52	
Łącznie czas trwania szkolenia specjalizacyjnego	1044	

3. SZCZEGÓŁOWY ZAKRES WIEDZY TEORETYCZNEJ I WYKAZ UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

Osoba specjalizująca się uzyska wiedzę dotyczącą:

- 1) aspektów medycznych istotnych w kwalifikacji do wybranych form oddziaływania psychoterapeutycznego wobec osób uzależnionych i członków ich rodzin;
- 2) psychologicznych mechanizmów uzależnień i podstaw diagnozy psychologicznej;
- 3) założeń różnych modalności psychoterapeutycznych i celów psychoterapii indywidualnej i grupowej ze szczególnym uwzględnieniem czynników istotnych w procesie psychoterapii uzależnienia;
- 4) programów terapeutycznych realizowanych w leczeniu uzależnień;
- 5) znaczenia funkcjonowania systemu rodzinnego i członków rodziny w rozwoju oraz w procesie zdrowienia w kontekście uzależnienia;
- 6) uzależnienia u dzieci i młodzieży w kontekście rozwojowym;
- 7) podstawowych zagadnień prawnych i organizacji leczenia uzależnień z uwzględnieniem integracyjnych działań wielospecjalistycznych wobec osób uzależnionych i ich rodzin;
- 8) pracy klinicznej w obszarze diagnozy i form leczenia dorosłych, dzieci i młodzieży z uzależnieniami oraz współwystępującymi zaburzeniami psychicznymi i zachowania w różnych placówkach leczenia psychiatrycznego i uzależnień;
- 9) warunków rozwoju kompetencji zawodowych specjalisty psychoterapii uzależnień oraz rozumienia znaczenia supervizji w procesie psychoterapii;
- 10) znaczenia współpracy interdyscyplinarnej w ukierunkowaniu procesu psychoterapii.

Osoba specjalizująca się uzyska umiejętności dotyczące:

- 1) zastosowania wiedzy medycznej i psychologicznej w procesie diagnozy psychoterapeutycznej i kwalifikowania pacjentów do różnych form oddziaływania psychoterapeutycznego;
- 2) zastosowania wiedzy medycznej i psychologicznej w monitorowaniu przebiegu psychoterapii;
- 3) prowadzenia procesu psychoterapeutycznego indywidualnego i grupowego oraz integrowania różnych podejść psychoterapeutycznych w różnych typach placówek leczenia uzależnień z uwzględnieniem potrzeb i możliwości pacjenta;
- 4) przeprowadzenia rozmowy z rodziną i/lub bliskimi w kontekście oddziaływania mechanizmów systemowych wpływających na leczenie uzależnienia;
- 5) różnych form pomocy terapeutycznej rodzinie oraz członkom rodziny osoby uzależnionej i monitorowania jej efektów;
- 6) diagnozy psychoterapeutycznej w kontekście trudności rozwojowych dzieci i młodzieży oraz podjęcia pomocy terapeutycznej;
- 7) wykorzystania wiedzy prawnej i rozwiązań organizacyjnych w lecznictwie uzależnień w różnych sytuacjach leczenia osób uzależnionych i członków ich rodzin;
- 8) zastosowania wiedzy klinicznej i psychoterapeutycznej w podejmowaniu oddziaływań diagnostyczno-terapeutycznych w różnych grupach pacjentów leczonych w różnych typach placówek;
- 9) doboru metod oraz rozpoznawania i korzystania z własnych reakcji w procesie psychoterapeutycznym;
- 10) współpracy w zespole interdyscyplinarnym oraz korzystania z superwizji celem poszerzania swoich kompetencji w pracy psychoterapeuty zgodnie z etyką zawodową.

4. MODUŁY SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO ORAZ FORMY I METODY KSZTAŁCENIA

Moduł I

Podstawy wiedzy medycznej dla specjalisty psychoterapii uzależnień

Moduł realizowany jest w formie 3 kursów specjalizacyjnych obejmujących łącznie: 40 godzin szkoleniowych, w tym: 24 godzin wykładów oraz 16 godzin warsztatów.

1. Kurs specjalizacyjny: „Psychopatologia zaburzeń psychicznych i zachowania - diagnoza i ich leczenie”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) znajomości obowiązującego systemu klasyfikacji zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania - ICD 10 oraz planowanych różnic między ICD 10 a ICD 11 w zakresie kryteriów diagnostycznych dotyczących zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych i zachowań uzależniających;
- 2) znajomości szczegółowych kryteriów diagnostycznych wg ICD 10 dotyczących zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych (F10-F19) oraz kryteriów rozpoznawania i kodowania zaburzeń związanych z zachowaniami uzależniającymi (w tym w szczególności F63.0, F63.8);
- 3) diagnozy, obrazu klinicznego i rokowania u dzieci, młodzieży i dorosłych z FASD (spektrum płodowych zaburzeń alkoholowych);
- 4) znajomości głównych kategorii zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania u dzieci, młodzieży i dorosłych oraz aktualnie obowiązujących standardów leczenia tych zaburzeń;
- 5) znajomości standardów leczenia farmakologicznego uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz zachowań uzależniających;
- 6) znajomości toksycznego wpływu substancji psychoaktywnych na organizm i zachowanie człowieka w poszczególnych fazach ich oddziaływania (zatrucie, zespół abstynencyjny) oraz neuropsychiatrycznych konsekwencji długotrwałego używania substancji psychoaktywnych;
- 7) znajomości podstaw neurobiologii uzależnień od substancji psychoaktywnych i zachowań, w szczególności dotyczących zmian funkcjonalnych i strukturalnych w układzie nagrody, wpływie genetyki, epigenetyki i mechanizmów neuronalnych;
- 8) testów przesiewowych do oceny zaburzeń używania substancji psychoaktywnych i zachowań uzależniających.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) korzystania z obowiązującego systemu klasyfikacji zaburzeń psychicznych i zachowania – ICD 10, biegłości diagnostycznej w zakresie kryteriów diagnostycznych zaburzeń kodowanych w rozdziale F: F10 - F19, F63.0 i F 63.8;
- 2) nawiązywania współpracy ze specjalistami psychiatrii przy planowaniu strategii terapii u osób uzależnionych i/lub członków ich rodzin, w szczególności przy podejrzeniu konieczności zastosowania leczenia farmakologicznego zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania;
- 3) wykorzystywania wiedzy o objawach toksycznego wpływu substancji psychoaktywnych na organizm i zachowanie człowieka do odpowiedniego kierowania procesem psychoterapii na każdym z jego etapów oraz do monitorowania tego procesu;
- 4) rozumienia związków między neurobiologią a objawami uzależnień, w szczególności rozumienia funkcjonowania mózgu u osoby uzależnionej w kontekście choroby ośrodkowego układu nerwowego i rozumienia wyniku diagnozy neuropsychologicznej oraz wykorzystywania tej wiedzy w planowaniu i prowadzeniu procesu psychoterapii dostosowanej do potrzeb i możliwości konkretnej osoby;
- 5) zastosowania testów przesiewowych do oceny zaburzeń używania substancji psychoaktywnych i zachowań uzależniających.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (10 godz.), warsztaty (6 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

lekarz specjalista w dziedzinie: psychiatrii/toksykologii klinicznej/psychoterapii uzależnień, lub specjalista w dziedzinie: psychologii klinicznej/psychoterapii uzależnień, lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

2. Kurs specjalizacyjny: „Współwystępowanie zaburzeń psychicznych i zachowania z uzależnieniami”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) znajomości definicji pojęć współchorobowości i „podwójnej diagnozy”;
- 2) podstawowej znajomości epidemiologii współwystępowania innych, obok uzależnień od substancji/zachowań, zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania;
- 3) znajomości patogenezы zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania współistniejących z uzależnieniami od substancji psychoaktywnych/zachowań, w tym znaczenia reakcji stresowej organizmu;
- 4) występowania myśli, tendencji i zachowań samobójczych u osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych i/lub zachowań uzależniających ze szczególnym uwzględnieniem roli podwójnej diagnozy;
- 5) oceny ryzyka popełnienia samobójstwa oraz standardów postępowania w przypadku rozpoznania myśli, tendencji i zachowań samobójczych u pacjenta uzależnionego lub/i członka jego rodziny;
- 6) znajomości standardów leczenia osób z podwójną diagnozą (medycznych i psychoterapeutycznych) - w szczególności w kompleksowym jednoczesnym postępowaniu leczniczym dotyczącym uzależnień i zaburzeń współistniejących;
- 7) znajomością problemów klinicznych związanych z pacjentami z podwójną diagnozą kierowanymi przez sądy z orzeczeniem odbycia terapii uzależnienia jako środka zabezpieczającego.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabeędzie umiejętność:

- 1) rozpoznawania objawów innych chorób i zaburzeń psychicznych i zachowania u osób z problemem uzależnienia; kierowania takich osób do odpowiednich specjalistów ochrony zdrowia psychicznego celem ustalenia optymalnej strategii leczenia pacjenta;
- 2) praktycznego wykorzystywania znajomości standardów leczenia osób ze współistniejącymi zaburzeniami psychicznymi do prowadzenia psychoterapii

uzależnień, w tym planowania i monitorowania psychoterapii dostosowanej do standardów leczenia osób z tzw. "podwójną diagnozą";

- 3) rozpoznawania myśli, tendencji i zachowań samobójczych osoby uzależnionej celem oceny ryzyka popełnienia samobójstwa wraz z zastosowaniem standardów postępowania w takich przypadkach, w tym korzystania z pomocy specjalisty psychiatrii i pogotowia ratunkowego;
- 4) znajdowania odpowiedniej pomocy dla osób z orzeczeniem sądowym odbycia terapii uzależnienia jako środka zabezpieczającego z uwzględnieniem specyfiki popełnionego czynu zabronionego, w tym w szczególności czynów przeciwko wolności seksualnej.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (10 godz.), warsztaty (6 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie: psychiatrii/psychiatrii dzieci i młodzieży/psychologii klinicznej.

3. Kurs specjalizacyjny: „Zaburzenia używania substancji i kontroli impulsów oraz zachowania uzależniające a choroby somatyczne”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) podziału substancji psychoaktywnych ze względu na mechanizm działania na ośrodkowy układ nerwowy;
- 2) somatycznych skutków zdrowotnych powodowanych przez substancje psychoaktywne w zatruciach i zespołach abstynencyjnych;
- 3) somatycznych skutków zdrowotnych powstałych na skutek długotrwałego używania substancji psychoaktywnych, w tym tytoniu jako pierwszorzędowego czynnika ryzyka zachorowań i śmiertelności;

- 4) somatycznych skutków dla organizmu używania tytoniu w różnych formach (papierosy tradycyjne, e-papierosy, papierosy podgrzewane, inne) oraz stosowania zasady krótkiej interwencji 5P;
- 5) somatycznych skutków zdrowotnych mających związek z zachowaniami uzależniającymi, w tym w szczególności zachowaniami typu chemsex;
- 6) używania kannabinoidów oraz innych substancji psychoaktywnych do celów leczniczych z uwzględnieniem leczenia chorób somatycznych;
- 7) rozróżniania powikłań somatycznych używania substancji psychoaktywnych i zachowań uzależniających od objawów i chorób psychosomatycznych.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabeździe umiejętność:

- 1) rozumienia zasad działania poszczególnych grup substancji psychoaktywnych na ośrodkowy układ nerwowy;
- 2) oceny znaczenia somatycznych skutków zdrowotnych wywoływanych przez poszczególne grupy substancji psychoaktywnych w różnych fazach działania/odstawienia substancji na proces psychoterapii;
- 3) znajdowania powiązań zachowań uzależnieniowych z somatycznym zdrowiem pacjenta i wykorzystywania ich w procesie psychoterapii;
- 4) rozumienia wskazań medycznych do używania kannabinoidów i innych substancji psychoaktywnych do celów leczniczych w kontekście mechanizmów ich działania na organizm i wykorzystywania tej wiedzy w pracy z pacjentami;
- 5) edukowania pacjentów na temat somatycznych skutków zdrowotnych powstałych na skutek długotrwałego używania substancji psychoaktywnych, w tym tytoniu.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (4 godz.), warsztaty (4 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

lekarz lub specjalista w dziedzinie psychologii klinicznej.

Moduł II

Podstawy wiedzy psychologicznej dla specjalisty psychoterapii uzależnień

Moduł realizowany jest w formie 2 kursów specjalizacyjnych obejmujących łącznie: 40 godzin szkoleniowych, w tym: 18 godzin wykładów oraz 22 godzin warsztatów.

1. Kurs specjalizacyjny: „Teorie i mechanizmy psychologiczne wyjaśniające zaburzenia używania substancji i kontroli impulsów oraz zaburzeń uzależniających”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) czynników i mechanizmów psychologicznych wyjaśniających powstawanie zaburzeń używania substancji i kontroli impulsów oraz zachowań uzależniających w oparciu o współczesną wiedzę integrującą odkrycia z obszaru neuronauk, psychologii, medycyny i nauk społecznych;
- 2) charakterystyki psychospołecznej różnych zachowań uzależniających;
- 3) modeli psychologicznych ryzykownych zachowań i uzależnienia od środków psychoaktywnych (m.in. koncepcje poznawczo-behawioralne, psychopatologii rozwojowej);
- 4) znaczenia predyspozycji osobowościowych w etiologii, rozwoju uzależnienia i leczenia (m.in. psychobiologiczna koncepcja osobowości, pięcioczynnikowa koncepcja osobowości, teorie samokontroli, teorie samoregulacji);
- 5) radzenia sobie z trudnościami względem rozwoju uzależnienia.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) identyfikowania czynników i mechanizmów istotnych w etiologii i rozwoju zaburzeń używania substancji i kontroli impulsów oraz zachowań uzależniających;
- 2) rozumienia złożoności psychologicznego funkcjonowania osób używających alkoholu i innych substancji psychoaktywnych;

- 3) samodzielnego przeprowadzenia diagnozy czynników istotnych w etiologii i rozwoju zachowań uzależniających.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (10 godz.), warsztaty (6 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychologii klinicznej/psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom i posiadająca przeddyplomowe wykształcenie psychologiczne.

2. Kurs specjalizacyjny: „Psychologiczna diagnoza kliniczna w leczeniu uzależnień”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) psychologii klinicznej jako dziedziny praktyki klinicznej – modeli diagnozy i ich funkcji w leczeniu uzależnień;
- 2) etapów postępowania diagnostycznego – celów, hipotez diagnostycznych, pytań badawczych, doboru metod i technik diagnostycznych, wnioskowania, opiniowania;
- 3) metody i techniki stosowanych w klinicznej diagnozie psychologicznej: obserwacji, wywiadu, narzędzi testowych;
- 4) przesiewowych narzędzi badających nasilenie objawów psychopatologicznych oraz funkcji poznawczych;
- 5) osobowości i jej zaburzeń w kontekście formy przystosowania oraz metod diagnozy struktury osobowości oraz procesów regulacyjnych, w tym motywacyjnych;

- 6) zaburzeń osobowości i ich znaczenia dla kształtowania relacji terapeutycznej;
- 7) znaczenia oceny zasobów psychologicznych oraz wybranych predyspozycji m.in. impulsywności, kontroli emocji, prężność w procesie zmiany zachowania;
- 8) badania funkcji poznawczych i znaczenia ich zaburzeń w kontekście ukierunkowania do różnych form leczenia, w tym psychoterapeutycznego;
- 9) przekazywania wyników diagnozy psychologicznej różnym odbiorcom m.in. psychoterapeutom, lekarzom, pacjentom, rodzicom i innym pracownikom instytucji.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabeździe umiejętność:

- 1) samodzielnego sformułowania celu przeprowadzenia psychologicznej diagnozy klinicznej;
- 2) przeprowadzenia oceny objawów psychopatologicznych i funkcji poznawczych narzędziami przesiewowymi zgodnie ze swoimi kompetencjami zawodowymi;
- 3) wykorzystania wyniku diagnozy psychologicznej w ocenie potrzeb i możliwości pacjenta do ukierunkowania w leczeniu;
- 4) wykorzystania wyniku diagnozy psychologicznej osobowości i/lub diagnozy neuropsychologicznej dla prowadzenia procesu psychoterapii i/lub doboru innych adekwatnych form oddziaływań wobec pacjenta.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (8 godz.), warsztaty (16 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychologii klinicznej.

Moduł III

Psychoterapia osób uzależnionych i członków ich rodzin

Podejście integracyjne w psychoterapii osób uzależnionych obejmuje wspólne czynniki leczące we wszystkich nurtach psychoterapeutycznych. Proces leczenia zakłada

rozumienie całościowego, biopsychospołecznego funkcjonowania osoby uzależnionej zgłaszającej się po pomoc w obszarze problemów zdrowia psychicznego. Leczenie przebiega w sposób procesualny, uwzględniając, zarówno zgłaszane problemy i ich etiologię, obraz kliniczny i rozwój zaburzeń, jak również możliwości i gotowość do zmiany.

Psychoterapia jest rozumiana jako „świadome i zamierzone zastosowanie metod klinicznych i interpersonalnych zabiegów, w celu towarzyszenia ludziom w modyfikacji ich zachowań, właściwości poznawczych, emocji i/lub innych osobistych charakterystyk na takie, które wydają się uczestnikom tego procesu pożądane” (za: Norcross, 1990, s.218).

Moduł realizowany jest w formie 3 kursów specjalizacyjnych, w minimalnym okresie 10 miesięcy, celem umożliwienia ugruntowania nabywanej wiedzy i umiejętności ćwiczonych w praktyce. Moduł obejmuje łącznie: 200 godzin szkoleniowych, w tym: 50 godzin wykładów oraz 150 godzin warsztatów.

Zagadnienia w module:

- 1) założenia teoretyczne, cele i narzędzia psychoterapii w podstawowych podejściach psychoterapeutycznych i wykorzystanie ich w psychoterapii uzależnień;
- 2) wieloczynnikowy model wyjaśniający powstawanie zaburzeń zdrowia psychicznego u osób uzależnionych integrujący wiedzę z podstawowych podejść psychoterapeutycznych;
- 3) czynniki wspólne procesowi psychoterapii potrzebne dla osiągnięcia pożądanej zmiany;
- 4) diagnoza dla potrzeb psychoterapii;
- 5) umiejętności prowadzenia psychoterapii indywidualnej i grupowej.

1. Kurs specjalizacyjny: „Wprowadzenie do psychoterapii”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) założeń teoretycznych wyjaśniających przyczyny występowania zaburzeń zdrowia psychicznego w psychodynamicznym, poznawczo-behawioralnym,

humanistyczno-doświadczeniowym, systemowym i integracyjnym podejściu w psychoterapii;

- 2) celów i narzędzi psychoterapii stosowanych w powyższych podejściach psychoterapeutycznych;
- 3) czynników wspólnych/leczących w psychoterapii;
- 4) integracyjnego modelu zmian w procesie psychoterapii;
- 5) możliwości oraz ograniczenia wykorzystania wybranego podejścia psychoterapeutycznego w procesie leczenia osób uzależnionych oraz członków ich rodzin.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabeędzie umiejętność:

- 1) korzystania z wiedzy o podejściach psychoterapeutycznych do formułowania hipotez diagnostycznych i sposobach ich weryfikowania w procesach diagnostycznym i psychoterapeutycznym;
- 2) integrowania wiedzy teoretycznej z wymienionych powyżej podejść psychoterapeutycznych dla budowania spójnego modelu oddziaływań psychoterapeutycznych.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (10 godz.), warsztaty (14 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie: psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom po ukończonym 4-letnim szkoleniu podyplomowym z psychoterapii i/lub z certyfikatem psychoterapeuty wydanym przez właściwe co do zakresu instytucje/towarzystwa naukowe.

2. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia osób uzależnionych - diagnoza i proces psychoterapeutyczny”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) teorii powstania uzależnienia w podejściach: psychodynamicznym, humanistyczno - doświadczeniowym, poznawczo - behawioralnym i systemowym w rozumieniu problemów pacjenta uzależnionego;
- 2) przyczyn zaburzenia, związanych z takimi właściwościami pacjenta jak m.in.: schematy poznawcze, wzorce i sposoby przeżywania oraz reagowania emocjonalnego, wzorce zachowania, rozbieżności między schematami, emocjami i zachowaniem;
- 3) określenia rodzajów zmian, jakie powinny nastąpić w procesie psychoterapii – dostosowanych do właściwości intrapsychicznych i interpersonalnych pacjenta;
- 4) wykorzystania wyników diagnozy medycznej i psychologicznej do diagnozy psychoterapeutycznej i jej terapeutycznych implikacji, m.in.: kwalifikowanie do odpowiednich form terapii, ustalania celów psychoterapii, zawierania kontraktu terapeutycznego, opracowywanie strategii psychoterapeutycznej;
- 5) rodzaju oddziaływań mających na celu osiągnięcie następujących etapów zmiany u pacjenta: angażowanie pacjenta, poszerzanie świadomości (wgląd), przygotowanie do zmiany, utrwalanie zmiany;
- 6) różnych możliwości pracy psychoterapeutycznej wokół przejawów uzależnienia (m.in. głodu substancji, upośledzonej zdolności kontroli, regulacji emocji, zniekształceń poznawczych) i konsekwencji uzależnienia;
- 7) zjawisk zachodzących w procesie psychoterapii i relacji terapeutycznej oraz ich znaczenia dla wzmacniania przymierza terapeutycznego i wprowadzania zmiany;
- 8) procesów i zjawisk w terapiach indywidualnych i grupowych;
- 9) ewaluacji procesu zmiany i skuteczności oddziaływań psychoterapeutycznych wobec różnych grup pacjentów uzależnionych;
- 10) prowadzenia oddziaływań psychoterapeutycznych w oddziałach: detoksykacyjnym/toksykologii, stacjonarnym i dziennym - krótkoterminowym, średnioterminowym, długoterminowym oraz ambulatorium.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) uzyskiwania informacji o doświadczeniach życiowych pacjenta, wpływających na rozwój uzależnienia i sposobach reagowania na te doświadczenia;
- 2) formułowania hipotez diagnostycznych i ich weryfikowania;
- 3) formułowania opisu intrapsychicznych, interpersonalnych i behawioralnych właściwości pacjenta z problematyką uzależnienia;
- 4) przeprowadzenia diagnozy psychoterapeutycznej i tworzenia conceptualizacji w nurcie integracyjnym - zindywidualizowane podejście i wyznaczanie celów psychoterapii;
- 5) wykorzystywania informacji z badania psychiatrycznego i psychologicznego klinicznego - współpracy w zespole interdyscyplinarnym;
- 6) kierowania do różnych form psychoterapii i/lub innej pomocy psychologicznej;
- 7) tworzenia sojuszu terapeutycznego w zakresie:
 - a) konstruowania kontraktu terapeutycznego i omawiania warunków współpracy, w tym ustalania settingu terapeutycznego,
 - b) formułowania opisu zmian i uzgadniania ich z pacjentem, jakie powinny być osiągnięte w procesie psychoterapii osoby uzależnionej na różnych etapach leczenia,
 - c) rozwijania świadomości funkcjonowania pacjenta oraz własnego w relacji terapeutycznej;
- 8) rozpoznawania i wzmacnianie motywacji pacjenta do podjęcia psychoterapii uzależnienia i wprowadzania zmian;
- 9) prowadzenia dialogu psychoterapeutycznego;
- 10) angażowania pacjenta we współpracę psychoterapeutyczną poprzez m.in.: zachowania empatyczne, postawę zrozumienia i akceptacji;
- 11) praktycznego zastosowania strategii i metod pracy terapeutycznej nad zatrzymaniem przejawów uzależnienia;
- 12) świadomego i adekwatnego stosowania interwencji psychoterapeutycznych (metod, technik z różnych podejść psychoterapeutycznych), z uwzględnieniem potrzeb pacjenta, jego gotowości do zmian, możliwości i ograniczeń, obrazu klinicznego itp.;
- 13) pomocy pacjentowi w poszerzaniu jego świadomości o sobie samym i o znaczeniu jego predyspozycji dla rozwoju uzależnienia w kontekście jego

funkcjonowania w życiu, poprzez stosowanie technik m.in.: odzwierciedlanie, klaryfikacje, konfrontacje, interpretacje, pomoc w sytuacjach oporu, rozładowywanie przeżywanych uczuć związanych z urazowymi doświadczeniami życiowymi;

- 14) towarzyszenia pacjentowi w przygotowaniu do zmiany – pomoc w odróżnianiu doświadczeń przeszłości od zdarzeń doświadczanych w teraźniejszości, rozpoznawaniu funkcji używania substancji psychoaktywnych i uzależniających zachowań, poszukiwaniu alternatywnych wzorców reagowania emocjonalnego, w poszukiwaniu alternatywnych sposobów postrzegania aktualnych doświadczeń, w alternatywnych sposobach radzenia sobie w trudnych sytuacjach (m.in. treningi wyobrażeniowe, odgrywanie ról, treningi w realnych sytuacjach życiowych, zadania domowe);
- 15) towarzyszenia pacjentowi we wprowadzaniu zmian poprzez pomoc w:
 - a) wzmacnianiu umiejętności przewidywania i rozpoznawania konsekwencji własnych zachowań,
 - b) rozpoznawaniu i nazywaniu uczuć doświadczanych w różnych sytuacjach życiowych,
 - c) ocenie konsekwencji swojego zachowania dla uzyskania informacji potrzebnych do rozwijania nowych, prozdrowotnych zachowań;
- 16) prowadzenia procesu psychoterapii indywidualnej w różnych etapach oraz w różnych typach placówek leczenia uzależnień;
- 17) dostosowania strategii i metod pracy terapeutycznej do pacjentów leczonych w różnych typach placówek;
- 18) współpracy w zespołach interdyscyplinarnych w różnych etapach leczenia pacjenta;
- 19) wdrażania w praktykę psychoterapeutyczną zagadnień etycznych i prawnych.

Czas trwania kursu: 13 dni (104 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (32 godz.), warsztaty (72 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

- 1) przygotowanie opisu procesu psychoterapeutycznego pacjenta uzależnionego – prowadzonego przez osobę specjalizującą się w placówce leczenia uzależnień. Zaliczenie przez kierownika specjalizacji;
- 2) sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca

wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie: psychoterapii uzależnień lub osoba posiadającą certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, po ukończonym 4 - letnim szkoleniu podyplomowym z psychoterapii i/lub certyfikatem psychoterapeuty wydanym przez właściwe co do zakresu instytucje/towarzystwa naukowe.

3. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia grupowa w pracy z osobami uzależnionymi”

Zmiana wśród uczestników psychoterapii grupowej zachodzi w dwóch procesach, jeden dotyczy nawiązywania relacji, drugi jest związany z emocjonalnymi reakcjami w trakcie interakcji między uczestnikami. Do zadań terapeuty grupowego należy uwzględnienie obu tych procesów i adekwatne kierowanie nimi z uwzględnieniem zarówno uczestnika jak i całości grupy. Wspólnym mianownikiem stosowanego w integracyjnym modelu grupowej psychoterapii jest koncentracja na procesie doświadczania.

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) teorii psychoterapii grupowej, wspólnych czynników leczących, uznanych podejść, możliwości oraz ograniczeń ich stosowania w terapii grupowej;
- 2) zastosowania w terapii grupowej w pracy z osobami uzależnionymi modelu integracyjnego czynników wspólnych, w zależności od celów i etapu rozwoju grupy;
- 3) roli, zadań i kompetencji terapeuty grupowego;
- 4) podstawowych założeń dotyczących faz rozwoju grupy i technik stosowanych w psychoterapii grupowej.

Wiedza szczegółowa dotycząca:

- 1) ogólnego modelu pracy grupowej, struktury grupy, rodzajów grup, podziału grup ze względu na cele terapeutyczne;
- 2) tworzenia grupy, rekrutacji, doboru do grupy, wskazań i przeciwwskazań do pracy grupowej pacjentów, zawierania sojuszu i kontraktu, dynamiki procesu grupowego, faz procesu grupowego, zjawisk antygrupowych, ról grupowych, rozpoczynania i kończenia procesu psychoterapii;
- 3) procesu zmiany jaki następuje w psychoterapii grupowej, tworzenia warunków bezpieczeństwa sprzyjających zmianie, wzmacniania korektywnych doświadczeń;
- 4) etiologii zakłóceń funkcjonowania osób uzależnionych w grupie, w kontekście posttraumatycznych doświadczeń uczestników;
- 5) procesów zmiany emocjonalnej;
- 6) przenikających się procesów psychoterapii indywidualnej i grupowej w warunkach pracy ośrodka i poradni;
- 7) znajomości wyzwań etycznych w psychoterapii grupowej.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabeździe umiejętność:

- 1) tworzenia grupy w zależności od celów terapeutycznych;
- 2) zdolności wykorzystywania różnych technik w celu budowania bezpieczeństwa w grupie (np. triady Rogersa, regulacji lęku);
- 3) kierowania procesem grupowym, rozpoznawania jego faz, interweniowania na poszczególnych etapach;
- 4) prowadzenia sesji grupowej;
- 5) rozpoznawanie mechanizmów obronnych uczestników w dynamice nawiązywania relacji w grupie i interweniowania w tych procesach;
- 6) zdolność do świadomego doboru metod i technik ze względu na problematykę pojawiającą się w trakcie pracy;
- 7) pracy z grupą jako całością i pracy indywidualnej z pacjentem na tle grupy;
- 8) rozwiązywania impasów, kryzysów i trudnych sytuacji w procesie grupowym;
- 9) interweniowania wobec pacjentów przejawiających trudne zachowania;
- 10) prowadzenia elementów psychoedukacji;
- 11) stosowania różnych sposobów regulacji emocji;
- 12) pracy z drugim terapeutą;

13) przepływu informacji w zespole terapeutycznym.

Czas trwania kursu: 9 dni (72 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (8 godz.), warsztaty (64 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

zaliczenie przez prowadzącego na podstawie obecności a także:

- 1) prowadzenia w trakcie warsztatu krótkich grupowych sesji terapeutycznie – modelowych, w zależności od specyfiki grupy i problemów uczestników, poszerzających repertuar oddziaływań;
- 2) opisu diagnozy, mechanizmów obronnych oraz korektywnych doświadczeń na podstawie prowadzonych przez siebie grup;
- 3) pracy własnej między sesjami; przygotowanie opisu fragmentu pracy, struktury sesji, zastosowania technik pracy w konkretnych sytuacjach etc.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, lub psychoterapeuta posiadający kwalifikacje do prowadzenia grupowego procesu psychoterapeutycznego potwierdzone dyplomem/certyfikatem/zaświadczeniem wydanym przez właściwe co do zakresu instytucje/towarzystwa naukowe.

Moduł IV

Programy terapeutyczne w leczeniu uzależnień

Moduł realizowany jest w formie 3 kursów specjalizacyjnych obejmujących łącznie: 88 godzin szkoleniowych, w tym: 28 godzin wykładów oraz 60 godzin warsztatów.

1. Kurs specjalizacyjny: „Programy ograniczania używania substancji psychoaktywnych”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) definicji i celów programów redukcji szkód i ograniczenia przyjmowania substancji psychoaktywnych: dla użytkowników konopii - program CANDIS, Fred Goes Net, Program Ograniczania Picia - POP, Redukcja Szkód, program antynikotynowy;
- 2) definicji nawrotu i celów programu zapobiegania nawrotom;
- 3) warunków kwalifikacji pacjenta i przeciwwskazania do udziału w programie CANDIS, POP i Redukcji Szkód;
- 4) uprawnień do realizacji programu CANDIS;
- 5) struktury i schematu postępowania terapeutycznego w programach POP, Redukcji Szkód, antynikotynowym oraz zapobiegania nawrotom;
- 6) narzędzia wspomagającego POP - platformy i aplikacji telefonicznej E-POP.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabydzie umiejętność:

- 1) kwalifikowania pacjenta do programów: CANDIS, Fred Goes Net, POP, Redukcja Szkód;
- 2) sformułowania celów do uzyskania przez pacjenta realizującego program: POP, Redukcja Szkód i programu antynikotynowego;
- 3) zaplanowania postępowania terapeutycznego i monitorowania efektów leczenia.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin).

Forma zajęć kursu: wykłady (12 godz.), warsztaty (28 godz.):

- 4 godz.(CANDIS), wykłady;
- 6 godz. (Fred Goes Net), wykłady (1 godz.), warsztaty (5 godz.);
- 6 godz. (POP), wykłady (1 godz.), warsztaty (5 godz.);
- 8 godz. (Redukcji Szkód), wykłady (2 godz.), warsztaty (6 godz.);
- 8 godz. (program antynikotynowy), wykłady (2 godz.), warsztaty (6 godz.);
- 8 godz. (zapobieganie nawrotom), wykłady (2 godz.), warsztaty (6 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania

Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

2. Kurs specjalizacyjny: „Programy terapeutyczne osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych w specyficznych grupach”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) celów i przebiegu terapii uzależnień w warunkach izolacji więziennej;
- 2) celów i przebiegu terapii uzależnień w grupie osób z poważnymi zaburzeniami funkcji poznawczych;
- 3) funkcjonowania Domów Pomocy Społecznej dla osób uzależnionych;
- 4) specyficznych problemów związanych z uzależnieniem i jego leczeniem wśród kobiet i mężczyzn;
- 5) celów terapii uzależnienia dla osób doświadczających przemocy oraz dla sprawców przemocy z uwzględnieniem wielospecjalistycznej pomocy i rozwiązań prawnych;
- 6) celów i przebiegu terapii uzależnień w grupie osób z innych grup specyficznych.

Zakres umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) zastosowania wiedzy i umiejętności diagnostycznych i psychoterapeutycznych w leczeniu uzależnienia u osób przebywających w placówkach penitencjarnych;
- 2) zaplanowania ukierunkowanych oddziaływań diagnostyczno-terapeutycznych i prowadzenia terapii uzależnień w grupie osób z poważnymi zaburzeniami funkcji poznawczych, z uwzględnieniem ich możliwości do zmiany zachowań;
- 3) rozpoznawania specyficznych problemów typowych dla kobiet i mężczyzn uzależnionych oraz zaplanowanie oddziaływań ukierunkowanych na pomoc w rozwiązywaniu tych problemów;
- 4) zaplanowania działań terapeutycznych osobie uzależnionej doświadczającej przemocy lub sprawcy przemocy, z uwzględnieniem systemu wielospecjalistycznej pomocy i rozwiązań prawnych;

- 5) zaplanowania działań terapeutycznych osobie uzależnionej doświadczającej problemów związanych z marginalizacją społeczną i innymi specyficznymi problemami zdrowotnymi, psychologicznymi, społeczno-kulturowymi.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (8 godz.), warsztaty (8 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

3. Kurs specjalizacyjny: „Wybrane metody pracy w leczeniu uzależnień”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) dialogu motywującego w zakresie:
 - a) definicji motywowania zgodnej z dialogiem motywującym,
 - b) specyfiki dialogu motywującego - budowania relacji terapeutycznej, podstawowych procesów, zasad i narzędzi,
 - c) procesu motywowania w odniesieniu do stadium zmiany w którym znajduje się klient oraz technik m.in. rozwiązywanie ambiwalencji, analiza języka zmiany;
- 2) społeczności terapeutycznej:
 - a) założeń metody i organizacji modelu społeczności terapeutycznej,
 - b) czynników leczących w tej formie oddziaływań terapeutycznych;
- 3) interwencji kryzysowej w różnych typach kryzysów, m.in.: zdrowotnych, suicydalnych, katastroficznych, związanych z doświadczaniem przemocy, nawrotu destrukcyjnych zachowań w uzależnieniach;

- 4) psychoedukacji i jej roli w pracy nad redukcją przejawów uzależnienia m.in. radzenia sobie z tzw. głodem substancji, omówienie konsekwencji uzależnienia i jego wpływu na funkcjonowanie osoby/rodziny czy też w pracy nad wzmacnianiem bardziej przystosowawczych zachowań;
- 5) celu i zasad prowadzenia treningów różnych umiejętności użytecznych w leczeniu osób uzależnionych i członków ich rodzin;
- 6) celu i zasad przeprowadzania krótkiej interwencji, znaczenia grup samopomocowych w zdrowieniu z uzależnienia;
- 7) aplikacji funkcjonujących w polskim lecznictwie uzależnień jako narzędzi wspomagających proces leczenia osób uzależnionych (m.in. aplikacja E-POP, mWSPARCIE).

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) w zakresie dialogu motywującego:
 - a) budowania relacji terapeutycznej zgodnie z tzw. duchem dialogu motywującego, zachowaniem podstawowych zasad dialogu motywującego oraz z zastosowaniem odpowiednich technik tej metody w pracy terapeutycznej z osobami uzależnionymi oraz ich rodzinami/bliskimi,
 - b) rozpoznawanie języka zmiany i zastosowanie go adekwatnie do fazy procesu zmiany;
- 2) samodzielnego określania typu i etapu kryzysu oraz zastosowania interwencji kryzysowej w różnych typach kryzysów, m.in.: zdrowotnych, suicydalnych, związanych z doświadczaniem przemocy, nawrotu destrukcyjnych zachowań w uzależnieniach;
- 3) zastosowania krótkiej interwencji w ramach prewencji w zakresie uzależnień;
- 4) rozumienia założeń społeczności terapeutycznej oraz tworzenia warunków dla działań korekcyjnych i zmiany w kierunku pożądanых zachowań;
- 5) przeprowadzenia psychoedukacji jako formy oddziaływania terapeutycznego;
- 6) identyfikowania obszarów trudności pacjentów, w których skuteczną formą terapii jest trening umiejętności społecznych lub trening nowych zachowań;
- 7) planowania treningów różnych umiejętności w zależności od potrzeb i możliwości korzystania z tej formy oddziaływań w leczeniu osób uzależnionych i członków ich rodzin;

- 8) konstruowania scenariusza treningu umiejętności społecznych lub treningu nowych umiejętności;
- 9) posługiwania się aplikacjami jako narzędziami wspomagającymi proces leczenia osoby uzależnionej (E-POP, mWSPARCIE);
- 10) odpowiedniego doboru narzędzi psychometrycznych służących do diagnozy uzależnienia, w tym różnych zachowań uzależniających.

Czas trwania kursu: 4 dni (32 godz.).

Formy zajęć kursu z zakresu: wykłady (8 godz.), warsztaty (24 godz.):

- 14 godz. (dialogu motywującego), wykłady (4 godz.), warsztaty (10 godz.);
- 6 godz. (społeczności terapeutycznej), wykłady (2 godz.), warsztaty (4 godz.);
- 6 godz. (interwencji kryzysowej), wykłady (2 godz.), warsztaty (4 godz.);
- 6 godz. (pozostałe treści), warsztaty.

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

W przypadku zajęć z dialogu motywującego: specjalista psychoterapii uzależnień posiadający certyfikat terapeuty motywującego wydany przez właściwe co do zakresu instytucje/towarzystwa naukowe.

Moduł V

Rodzina z problemem uzależnienia, diagnoza i terapia

Moduł realizowany jest w formie 3 kursów specjalizacyjnych obejmujących łącznie: 120 godzin szkoleniowych, w tym: 26 godzin wykładów oraz 94 godzin warsztatów.

1. Kurs specjalizacyjny: „Systemowe rozumienie funkcjonowania rodziny”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) znajomości podstawowej terminologii w terapii systemowej rodzin, definicji i właściwości systemu, mechanizmów regulujących, zasad i reguł rodzinnych;
- 2) podstaw rozwoju rodziny oraz cykli życia rodziny, w tym modeli funkcjonowania rodziny, zadań i strategii rodzinnych;
- 3) specyfiki problemów rodziny związanych z dziećmi i ich rozwojem, szczególnie w kontekście ról rodzinnych, parentyfikacji oraz zjawiska triangulacji;
- 4) diagnozy rodziny jako systemu, w szczególności wiedzy na temat budowania genogramu rodzinnego;
- 5) różnorodnych podejść w rozumieniu rodziny i terapii rodzin, z uwzględnieniem podejścia strukturalnego, strategicznego, komunikacyjnego, mediolańskiego (systemowego) oraz modeli: narracyjnego, psychoedukacyjnego, konstrukcjonistycznego;
- 6) wybranych metod i technik terapeutycznych stosowanych w terapii rodzin i par;
- 7) funkcjonowania rodziny z problemem uzależnienia zarówno w kontekście czynników zagrażających jak i chroniących;
- 8) zasad prowadzenia konsultacji rodzinnych, diagnozy funkcjonowania rodziny i motywowania rodziny z problemem uzależnienia do zmiany;
- 9) projektowania pomocy rodzinie z trudnościami w funkcjonowaniu;
- 10) znajomości krótkoterminowych modeli terapii par z osobą uzależnioną;
- 11) zasad podejmowania interwencji w przypadku występowania ostrego kryzysu;
- 12) rodzajów, mechanizmów i skutków przemocy (bezpośrednich i długotrwałych) oraz ich wpływu na proces terapii/zmiany;
- 13) zasad interwencji kryzysowej w sytuacji przemocy w rodzinie i współpracy z instytucjami powołanymi do przeciwdziałania przemocy.

Zakres umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabeędzie umiejętności:

- 1) diagnozowania funkcjonowania rodziny jako systemu z uwzględnieniem faz rozwojowych rodziny;
- 2) sporządzania genogramu rodzinnego;

- 3) oceny funkcjonowania rodziny z problemem uzależnienia w kontekście czynników zagrażających i chroniących;
- 4) przeprowadzania konsultacji rodzinnej z zachowaniem podstawowych zasad cechujących systemową terapię rodzin;
- 5) projektowania pomocy dla rodziny na podstawie przeprowadzonej diagnozy i konsultacji rodzinnej;
- 6) motywowania rodziny do zmiany w oparciu o zasoby;
- 7) konsultowania pary z zachowaniem adekwatnego przebiegu jej faz: przywitania, diagnozy problemowej, dookreślenia oczekiwań względem siebie ale i terapeuty oraz propozycji rozwiązań;
- 8) krótkoterminowej pomocy dla pary skoncentrowanej na poprawie komunikacji i zbliżeniu wzajemnych oczekiwań, w razie potrzeby zmotywowaniu i przekierowaniu do terapii par czy terapii rodzinnej;
- 9) rozpoznawania i diagnozowania zjawiska przemocy, jej rodzajów i nasilenia;
- 10) korzystania z obowiązujących procedur i przepisów prawa w planowaniu i realizacji działań na rzecz zatrzymania przemocy w rodzinie z problemem uzależnień;
- 11) podejmowania adekwatnych interwencji mających na celu wspieranie sprawczości osób doświadczających przemocy w wychodzeniu z niej;
- 12) pracy korekcyjno-edukacyjnej i terapeutycznej z osobami uzależnionymi stosującymi przemoc wobec swoich bliskich.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (10 godz.), warsztaty (30 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom po ukończeniu szkolenia podyplomowego z systemowej terapii par i rodzin i/lub posiadająca certyfikat psychoterapeuty wydany

przez właściwe co do zakresu instytucje/ towarzystwa naukowe.

2. Kurs specjalizacyjny: „Problemy partnerek/ów i bliskich osób uzależnionych”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) specyfiki doświadczeń związanych z bliską i wieloletnią relacją z osobą uzależnioną;
- 2) rozwoju i zmian w zakresie koncepcji współuzależnienia;
- 3) problemów w funkcjonowaniu psychospołecznym związanych z uwikłaniem w bliską destrukcyjną relację;
- 4) zaburzeń przystosowawczych i związanych ze stresem wynikających z bliskiej destrukcyjnej relacji z osobą uzależnioną wg ICD-10 i ICD-11, takich jak: zespół stresu pourazowego, złożony zespół stresu pourazowego, zaburzenia adaptacyjne;
- 5) problemów rozwojowych związanych z doświadczeniami w zakresie tworzenia więzi i negatywnymi/traumatycznymi wydarzeniami na przestrzeni życia;
- 6) przeprowadzania kompleksowej diagnozy funkcjonowania partnerek/partnerów lub osób bliskich (np. rodziców) osób uzależnionych:
 - a) obszar kliniczny: zaburzenia adaptacyjne i związane ze stresem,
 - b) obszar relacyjny: uwikłanie w destrukcyjną relację,
 - c) obszar rozwojowy: kształtowanie się przywiązania i więzi oraz negatywne doświadczenia życiowe;
- 7) projektowania pomocy i sposobów jej realizacji w zakresie interwencji, psychoedukacji i psychoterapii dla dorosłych bliskich osób uzależnionych pozostających z nimi w związku;
- 8) znajomości samopomocowych form wsparcia dla osób pozostających w destrukcyjnych związkach z osobami uzależnionymi;
- 9) oceny efektywności pomocy dla partnerek/partnerów oraz bliskich osób uzależnionych.

Zakres umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabeździe umiejętności:

- 1) przeprowadzania kompleksowej diagnozy klientki/klienta w aspekcie klinicznym, relacyjnym i rozwojowym, ze szczególnym uwzględnieniem problemów związanych z uwikłaniem w destrukcyjną relację;
- 2) pogłębiania diagnozy w odniesieniu do potencjalnych następstw przewlekłego stresu, traumatyzacji i/lub występowania przemocy;
- 3) podejmowania działań interwencyjnych w przypadku doświadczania przemocy rodzinnej;
- 4) prowadzenia oddziaływań psychoterapeutycznych skoncentrowanych na destrukcyjnej relacji z osobą uzależnioną;
- 5) prowadzenia kompleksowej psychoterapii zaburzeń w adaptacyjnych, zaburzeń związanych ze stresem pourazowym czy dotyczących innych aspektów zdrowia psychicznego;
- 6) łączenia i integrowania różnorodnych oddziaływań podejmowanych wobec klientki/klienta: interwencyjnych, psychoedukacyjnych, psychoterapeutycznych z wykorzystaniem kontaktu indywidualnego i oddziaływań grupowych czy samopomocowych;
- 7) przeprowadzania ewaluacji oddziaływań interwencyjnych, psychoterapeutycznych oraz psychospołecznych.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (8 godz.), warsztaty (32 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, po ukończeniu szkolenia podyplomowego z systemowej terapii par i rodzin i/lub posiadająca certyfikat psychoterapeuty z doświadczeniem pracy terapeutycznej z parami i rodzinami wydany przez właściwe co do zakresu instytucje/ towarzystwa naukowe.

3. Kurs specjalizacyjny: „Rodzina z problemem uzależnienia, a rozwój dzieci. Osoby dorosłe z doświadczeniem życia w rodzinie z problemem uzależnienia”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) wiedzy dotyczącej wpływu funkcjonowania rodzica/rodziców z problemami uzależnienia i adaptacyjnymi na rozwój ich potomstwa;
- 2) procesów rozwojowych u dzieci w kontekście czynników zagrażających i chroniących;
- 3) badań, teorii i praktyki terapeutycznej oraz pomocowej związanej z zagadnieniami dotyczącymi tzw.: Dorosłych Dzieci Alkoholików czy Dorosłych Dzieci z rodzin Dysfunkcyjnych, w tym znajomość różnorodnych form oddziaływań samopomocowych;
- 4) związków między negatywnymi i niekorzystnymi doświadczeniami dzieciństwa a potencjalnymi problemami zdrowia psychicznego i przystosowawczymi w cyklu życia;
- 5) problematyki bezpośrednich, pierwotnych następstw traumatycznych doświadczeń dzieciństwa - prosty i złożony stres pourazowy, zaburzenia dysocjacyjne, zaburzenia borderline;
- 6) problematyki pośrednich, wtórnych następstw traumatycznych doświadczeń dzieciństwa - uzależnienia, zaburzenia lękowo-depresyjne, zaburzenia jedzenia, zaburzenia przystosowawcze i inne;
- 7) diagnozy problemów zdrowia psychicznego i przystosowawczych u osób dorosłych z rodzin z problemem uzależnienia w obszarze klinicznym i dla celów psychoterapeutycznych;
- 8) projektowania pomocy dla osób dorosłych pochodzących z rodzin z problemem uzależnienia i dostosowania jej do indywidualnych potrzeb klientki/ klienta;
- 9) łączenia różnorodnych form pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej nakierowanej na traumę z terapią własną osób uzależnionych, ich bliskich i członków ich rodzin.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętności:

- 1) przeprowadzenia diagnozy dla celów psychoterapeutycznych z uwzględnieniem doświadczeń życiowych pacjenta, szczególnie w okresie dzieciństwa dotyczących traum jak i czynników chroniących mających wpływ na aktualne problemy zdrowia psychicznego i funkcjonowania pacjenta;
- 2) przeprowadzenia diagnozy klinicznej dotyczącej traum dzieciństwa i ich potencjalnych skutków zarówno bezpośrednich (stres pourazowy prosty i/lub złożony) jak i pośrednich (inne współistniejące problemy zdrowia psychicznego i problemy przystosowawcze);
- 3) ustalania form pomocy w obszarze zdiagnozowanych problemów, zarówno co do zakresu tej pomocy (łączenie terapii indywidualnej, grupowej, rodzinnej) jak i czasu ich wprowadzenia;
- 4) włączania do zasadniczej terapii uzależnienia czy terapii dla bliskich z rodzin osób uzależnionych wątków terapii traumatycznych doświadczeń;
- 5) monitorowania przebiegu psychoterapii uwzględniającej doświadczenia traumatyczne i oceny jej efektów.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (8 godz.), warsztaty (32 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, po ukończeniu szkolenia podyplomowego z systemowej terapii par i rodzin i/lub posiadająca certyfikat psychoterapeuty wydany przez właściwe co do zakresu instytucje/ towarzystwa naukowe.

Moduł VI

Dzieci i młodzież w obliczu uzależnień - diagnoza i terapia

Rozwój uzależnienia od substancji oraz zachowań u dzieci i młodzieży jest rozumiany jako przejaw lub efekt innych problemów rozwojowych, emocjonalnych, relacyjnych lub współwystępujących zaburzeń psychicznych i zachowania.

Moduł realizowany jest w formie 2 kursów specjalizacyjnych obejmujących łącznie: 56 godzin szkoleniowych, w tym: 26 godzin wykładów oraz 30 godzin warsztatów.

1. Kurs specjalizacyjny: „Prawidłowości rozwoju u dzieci i młodzieży - czynniki ryzyka i czynniki ochronne zaburzeń używania substancji i kontroli impulsów oraz zachowań uzależniających”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) znajomości etapów rozwojowych od niemowlęstwa do adolescencji z uwzględnieniem zagadnień dotyczących czynników sprzyjających prawidłowemu rozwojowi;
- 2) problemów rozwojowych na przestrzeni poszczególnych etapów rozwojowych w szerokim kontekście czynników biopsychospołecznych, z uwzględnieniem m.in. znaczenia doświadczenia swojego ciała, rozwoju psychoseksualnego i nadużyć seksualnych, dysmorfofobii, zaburzeń odżywiania, traumy różnego rodzaju i ich wpływu na używanie substancji;
- 3) współwystępowania zaburzeń używania substancji psychoaktywnych oraz zachowań uzależniających z innymi zaburzeniami psychicznymi i zachowania - ich rola w nasileniu problemów zdrowotnych, emocjonalnych i społecznych młodego pacjenta (por.moduł I);
- 4) wpływu doświadczeń związanych z rozwojem dziecka w rodzinie z problemem uzależnień na jego zdrowie i funkcjonowanie psychospołeczne;
- 5) zasad przeprowadzania diagnozy psychologicznej dzieci i młodzieży - celów, pytań badawczych, formułowania i sprawdzania hipotez diagnostycznych, doboru metod i technik diagnostycznych;

- 6) zasad przeprowadzania wywiadu rodzinnego oraz nawiązywania współpracy z rodzicami lub opiekunami;
- 7) organizacji oraz możliwości współpracy z placówkami opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży (m.in. oferty terapeutycznej w pierwszym, drugim i trzecim poziomie referencyjności).

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabeździe umiejętność:

- 1) rozpoznawania czynników istotnych w etiologii i obrazie klinicznym zaburzeń psychicznych wieku rozwojowego w kontekście używania substancji psychoaktywnych oraz zachowań uzależnieniowych dla młodego człowieka;
- 2) identyfikowanie czynników ryzyka i ochronnych oraz zasobów jednostkowych, rodzinnych i społecznych;
- 3) formułowania i sprawdzania hipotez diagnostycznych, zarówno w aspekcie indywidualnym, jak i rodzinnym zgodnie z wykształceniem bazowym;
- 4) w oparciu o diagnozę wskazania kierunku dalszego postępowania terapeutycznego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb pacjenta w kontekście rodzinnym i środowiskowym;
- 5) nawiązywania kontaktu i budowania sojuszu terapeutycznego z dzieckiem lub adolescentem oraz jego rodziną;
- 6) planowanie interwencji terapeutycznych w zależności od problemów pacjenta wieku rozwojowego;
- 7) współpracy specjalisty psychoterapii uzależnień w zespole interdyscyplinarnym (m.in. ze specjalistą psychiatrii dzieci i młodzieży, specjalistą psychologii klinicznej) oraz ze specjalistami z innych podmiotów leczniczych, instytucji opiekuńczych i/lub edukacyjnych itd.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (10 godz.), warsztaty (6 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychologii klinicznej/psychoterapii dzieci i młodzieży.

2. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia dzieci i młodzieży”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) zasad diagnozy psychoterapeutycznej w obszarze uzależnień uwzględniającej wiedzę na temat całościowego funkcjonowania młodego pacjenta;
- 2) zasad interpretacji badań psychologicznych i wykorzystywania jego wniosków do planowania terapii;
- 3) zasad przeprowadzenia konsultacji diagnostycznej z rodzicami lub opiekunami młodego pacjenta;
- 4) zasad poprowadzenia wstępnej konsultacji rodzinnej, o charakterze diagnostyczno-motywacyjnym;
- 5) kwalifikowania lub kierowania do odpowiednich form leczenia (ambulatorium, oddziały dzienne, ośrodki stacjonarne leczenia uzależnień dla dzieci i młodzieży, ośrodki pomocy psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży itd.);
- 6) zasad interweniowania w sytuacjach kryzysowych (np. zagrożenia suicydalnego, zachowań autodestrukcyjnych i ryzykownych);
- 7) wykorzystania informacji z sesji konsultacyjnych indywidualnych i rodzinnych w wyborze najbardziej optymalnego sposobu leczenia;
- 8) specyfiki prowadzenia psychoterapii indywidualnej, grupowej i rodzinnej;
- 9) motywowania rodziców lub opiekunów do podjęcia terapii lub sesji wsparcia rodzicielskiego;
- 10) współpracy w zespole interdyscyplinarnym;
- 11) rozumienia specyfiki pracy z adolescentem z uwzględnieniem możliwości i ograniczeń;
- 12) zastosowania zasad etycznych i prawnych pracy w pracy psychoterapeutycznej z dziećmi i młodzieżą.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabeędzie umiejętność:

- 1) ustalenia problemów pacjenta ich uwarunkowań oraz celów psychoterapii;
- 2) nawiązania relacji z młodym pacjentem i ustalenia granic w relacji;
- 3) pracy konsultacyjnej z młodym pacjentem, któremu towarzyszy rodzic;

- 4) rozmawiania z rodzicami m.in. kontenerowania ich emocji i postaw, nie obwiniania oraz nie eskalowania lęku i/lub wrogości, nie podważania ich autorytetu w obecności młodego pacjenta;
- 5) budowania przymierza terapeutycznego z młodym pacjentem, wzmacniania poczucia bezpieczeństwa i zaufania;
- 6) ustalania kontraktu terapeutycznego, opracowywania celów oddziaływań terapeutycznych oraz kierunków w pracy z młodym pacjentem;
- 7) pracy nad motywacją pacjenta i utrzymaniem go w procesie terapii;
- 8) pracy nad zaprzestaniem używania substancji psychoaktywnych lub zachowań uzależniających;
- 9) pracy nad alternatywnymi sposobami radzenia sobie z uczuciami i emocjami sprzyjającymi wycofywaniu się z ryzykownych zachowań;
- 10) prowadzenia terapii indywidualnej i grupowej z młodymi pacjentami z problematyką uzależnień lub pochodzącymi z rodzin z problemem uzależnień oraz rozumienia procesu terapeutycznego;
- 11) pracy z nastolatkami, którzy dokonują samouszkodzeń;
- 12) interwencji w sytuacji przemocy i nadużyć;
- 13) prowadzenia warsztatów i treningów grupowych umiejętności społecznych;
- 14) pracy motywacyjnej i terapeutycznej z rodzicami lub opiekunami - włączanie ich do terapii, poprzez sesje indywidualne i/lub grupowe;
- 15) współpracy ze środowiskiem pacjenta: kuratorzy, pedagodzy, inni psychologowie;
- 16) rozumienia roli przymierza terapeutycznego w terapii rodzinnej, jako metody wspomagającej leczenie młodego pacjenta i pomoc jego rodzinie;
- 17) rozumienia procesu terapeutycznego i stosowanych interwencji terapeutycznych;
- 18) oceny realizacji celów, zaistniałych trudności i modyfikacji kierunków i/lub sposobów oddziaływań psychoterapeutycznych.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (16 godz.), warsztaty (24 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży/psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, po ukończeniu 4-letniego szkolenia podyplomowego z psychoterapii i/lub posiadający certyfikat psychoterapeuty wydany przez właściwe co do zakresu instytucje/towarzystwa naukowe.

Moduł VII

Podstawy prawne i organizacyjne w leczeniu uzależnień

Moduł realizowany jest w formie 3 kursów specjalizacyjnych obejmujących łącznie: 24 godzin szkoleniowych, w tym: 15 godzin wykładów oraz 9 godzin warsztatów.

1. Kurs specjalizacyjny: „Organizacja systemu leczenia uzależnień i podstawy prawne pracy psychoterapeuty uzależnień”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) zasad dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej z perspektywy konstytucyjnego prawa równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej oraz regulacji szczegółowych określonych w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego oraz ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- 2) ram organizacyjnych systemu leczenia uzależnień na gruncie przepisów prawnych;
- 3) organizacji lecznictwa uzależnień i rodzajów świadczeń zdrowotnych realizowanych w różnych typach placówek leczenia uzależnień oraz ich finansowania;
- 4) formy współpracy pomiędzy różnymi podmiotami prowadzącymi leczenie oraz podmiotami prowadzącymi readaptację społeczną;

- 5) organizacji leczenia uzależnień w placówkach penitencjarnych i zakładach poprawczych.
- 6) kwalifikacji personelu udzielającego poszczególnych świadczeń;
- 7) zasad kierowania pacjentów do placówek, ich przyjmowania do leczenia i wypisów oraz zasad prowadzenia dokumentacji medycznej i jej przekazywania;
- 8) uprawnień i obowiązków pacjentów zobowiązanych do poddania się leczeniu oraz osób niepełnoletnich poddanych przymusowemu leczeniu i rehabilitacji;
- 9) praw pacjenta na gruncie przepisów ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- 10) ustaw i rozporządzeń prawnych dotyczących młodzieży - zobowiązania prawne na temat zgłoszeń do sądu czy prokuratury;
- 11) środków ochrony prawnej przysługujących osobie dotkniętej przemocą w rodzinie oraz obowiązków pracowników ochrony zdrowia w ramach procedury „Niebieskie Karty”.
- 12) aspektów etycznych wykonywania zawodu specjalisty w dziedzinie psychoterapii uzależnień

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) wykonywania zawodu z poszanowaniem standardów etyki zawodowej.
- 2) wykonywania zawodu zgodnie z przepisami obowiązującego prawa, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzegania praw pacjenta;
- 3) prawidłowego kierowania pacjentów do różnych placówek leczenia uzależnień;
- 4) prawidłowego prowadzenia dokumentacji medycznej.

Czas trwania kursu:

1 dzień (8 godz.)

Formy zajęć kursu:

wykłady (7 godz.), warsztaty (1 godz.)

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

- 1) specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień/specjalista psychoterapii uzależnień z certyfikatem wydanym przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/ Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/ Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (pożądane doświadczenie w kierowaniu placówką leczenia uzależnień).
- 2) w przypadku treści kursu związanych z prawnymi regulacjami wymagane jest wykształcenie wyższe prawnicze.

2. Kurs specjalizacyjny: „Podstawy opiniowania sądowego i ekspertyz dla innych instytucji”

Zakres wiedzy teoretycznej

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) statusu prawnego biegłego sądowego specjalisty psychoterapii uzależnień w przedmiocie uzależnień - zakres kompetencji, prawa i obowiązki biegłego;
- 2) opiniowania dla potrzeb innych instytucji (poza sądem) - zakres kompetencji, prawa i obowiązki;
- 3) zasad sporządzania opinii na potrzeby sądu i innych instytucji.

Zakres umiejętności praktycznych

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) określenia zakresu kompetencji, praw i obowiązków biegłego sądowego i eksperta w obszarze uzależnień;
- 2) sporządzania ekspertyz na potrzeby sądu i innych instytucji z uwzględnieniem celu jej wydania.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (2 godz.), warsztaty (6 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, mający doświadczenie jako biegły sądowy w zakresie uzależnień potwierdzone stosownym zaświadczeniem o wpisie na listę biegłych sądowych.

3. Kurs specjalizacyjny: „Integracja działań wielospecjalistycznych wobec osób uzależnionych i ich rodzin”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) modelu i znaczenia zintegrowanego modelu opieki nad pacjentem z problemem uzależnienia oraz jego członkami rodzin/bliskimi;
- 2) działalności instytucji pomocowych w zakresie prawnym, socjalnym, materialnym, bytowym m.in: ośrodków pomocy społecznej, ośrodków wsparcia dla osób doświadczających przemocy, sądu, hosteli, mieszkań chronionych, schronisk dla osób bezdomnych, noclegowni itp.;
- 3) różnych form współpracy instytucji pomocowych;
- 4) rodzajów ruchów abstynenckich (Wspólnota AA, NA i im podobne formacje, kluby abstynenta, stowarzyszenia abstynenckie/trzeźwościowe);
- 5) reintegracji społeczno-zawodowej w podmiotach zatrudnienia socjalnego (np. Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej);
- 6) zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w zakresie zobowiązania sądowego do podjęcia leczenia odwykowego;
- 7) podstaw prawnych i zadań punktów informacyjno-konsultacyjnych;
- 8) formy placówek wsparcia dziennego dla dzieci - praca socjoterapeutyczna.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabydzie następujące umiejętności:

- 1) oceny potrzeb pacjentów uzależnionych oraz członków ich rodzin/osób bliskich w kontekście integrowania pomocy;

- 2) opracowania zintegrowanego modelu opieki nad pacjentem z problemem uzależnienia (dzieci, młodzież, dorośli) oraz nad członkami rodzin tych osób;
- 3) rozpoznawania własnych zasobów i ograniczeń w działaniach nastawionych na współpracę i integrację;
- 4) opracowania modelu działań mających na celu reintegrację społeczną pacjenta uzależnionego oraz pacjenta będącego członkiem rodziny osoby uzależnionej.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godz.).

Forma zajęć kursu: wykłady (6 godz.), warsztaty (2 godz.).

Sposób zaliczenia kursu:

przedstawienie pisemnego opracowania zintegrowanego modelu opieki nad pacjentem z problemem uzależnienia oraz jego członkami rodzin/bliskimi u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

Moduł VIII

Staże kierunkowe

Moduł realizowany jest w formie 8 staży specjalizacyjnych obejmujących łącznie: 720 godzin szkoleniowych.

1. Staż kierunkowy: „Diagnostyka i terapia zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania osób dorosłych”

Cel stażu:

w trakcie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych, edukacyjnych i terapeutycznych wykonywanych w oddziale lub klinice psychiatrycznej jako członek zespołu. Ugruntowuje wiedzę dotyczącą chorób i zaburzeń psychicznych w szczególności

w kontekście ich współwystępowania z uzależnieniami. Nabywa umiejętności praktyczne w zakresie obserwacji i przeprowadzania oceny klinicznej pacjentów, planowania leczenia ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu używania substancji psychoaktywnych, uzależnień i zachowań uzależnieniowych.

W trakcie stażu przygotowuje opis przypadku, będący jednym z warunków zaliczenia stażu.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że po ukończeniu stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne wykaże się umiejętnością:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych (np. zaburzeń nerwicowych, zaburzeń osobowości i zachowania, zaburzeń afektywnych, zaburzeń i dysfunkcji seksualnych oraz zaburzeń psychotycznych i otępień) ze szczególnym uwzględnieniem wpływu używania substancji psychoaktywnych i zachowań uzależnieniowych na przebieg schorzenia podstawowego;
- 2) wskazania adekwatnych metod postępowania diagnostycznego i terapeutycznego u pacjentów z chorobami i zaburzeniami psychicznymi z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego, kontekstu rodzinnego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 3) budowania relacji w zespole terapeutycznym, komunikowania w oparciu o wiedzę i szacunek dla innych grup zawodowych oraz przekazywania informacji dotyczących chorego członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu: 15 dni (120 godz.).

Staż może być rozłożony w czasie, ale nie powinien trwać dłużej niż 3 miesiące.

Przewidywany czas realizacji stażu musi być zapisany w harmonogramie.

Miejsce stażu: staż w oddziale ogólnopsychiatrycznym/oddziałach psychiatrycznych centrum zdrowia psychicznego.

Sposób zaliczenia stażu:

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej;
- 2) sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego u opiekuna stażu.

Na zakończenie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne przedstawia opiekunowi stażu opis przypadku. Opiekun stażu zaświadcza, że osoba specjalizująca

się nabyła w trakcie stażu umiejętności w zakresie przewidzianym w programie stażu i wystawia ocenę.

Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie stażu kierunkowego.

2. Staż kierunkowy: „Diagnostyka i terapia zaburzeń psychicznych w okresie dzieciństwa i dorastania”

Cel stażu:

w toku stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych, edukacyjnych i terapeutycznych jako członek zespołu.

Ugruntowuje wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych w szczególności osób w wieku rozwojowym. Nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu leczenia ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu używania substancji psychoaktywnych i uzależnień i ich wpływu na osoby w wieku rozwojowym.

W trakcie stażu przygotowuje opis przypadku, będący jednym z warunków zaliczenia stażu.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że po ukończeniu stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne wykaże się umiejętnością:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego ze szczególnym uwzględnieniem wpływu używania substancji psychoaktywnych i zachowań uzależnieniowych;
- 2) wskazania adekwatnych metod postępowania diagnostycznego i terapeutycznego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb osoby, kontekstu rodzinnego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 3) budowania relacji w zespole terapeutycznym, komunikowania w oparciu o wiedzę i szacunek dla innych grup zawodowych oraz przekazywania informacji dotyczących chorego członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu: 15 dni (120 godz.).

Staż może być rozłożony w czasie, ale nie powinien trwać dłużej niż 3 miesiące.

Przewidywany czas realizacji stażu musi być zapisany w harmonogramie.

Miejsce stażu: oddział stacjonarny/dzienny/ambulatorium dla dzieci i młodzieży z uzależnieniem lub oddział stacjonarny/dzienny/ambulatorium dla dzieci i młodzieży/centrum opieki środowiskowej dla dzieci i młodzieży.

Sposób zaliczenia stażu:

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej;
- 2) sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego u opiekuna stażu.

Na zakończenie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne przedstawia opiekunowi stażu opis przypadku. Opiekun stażu zaświadcza, że osoba specjalizująca się nabyła w trakcie stażu umiejętności w zakresie przewidzianym w programie stażu i wystawia ocenę.

Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie stażu kierunkowego.

3. Staż kierunkowy: „Leczenie zespołów abstynencyjnych i ostrych zatruc”

Cel stażu:

w czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych, edukacyjnych i terapeutycznych wykonywanych w oddziale jako członek zespołu. W toku stażu poszerza zakres wiedzy teoretycznej dotyczącej oceny stanu somatycznego i włączania leczenia farmakologicznego zespołów abstynencyjnych oraz oceny jego efektów dla funkcjonowania pacjenta i jego dalszego leczenia. Nabywa umiejętności praktyczne dotyczące włączania procedury motywowania do dalszego leczenia poprzez projektowanie oddziaływań mikroedukacyjnych oraz oddziaływań w kontakcie indywidualnym umożliwiających pacjentowi zrozumienie indywidualnej sytuacji zdrowotnej, prawnej, społecznej.

W trakcie stażu przygotowuje opis stanu pacjenta z uwzględnieniem somatycznych konsekwencji przyjmowania substancji (opis przypadku) lub opis konsultacji pacjenta będących jednym z warunków jego zaliczenia.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że po ukończeniu stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne wykaze się umiejętnościami:

- 1) nawiązywania kontaktu z pacjentem w celu zebrania wywiadu z uwzględnieniem stanu zdrowia w tym ryzyka samobójczego, określenia obszarów problemowych i zasobów, budowania w pacjencie motywacji do podjęcia dalszego leczenia i rehabilitacji;
- 2) prowadzenia krótkich interwencji motywujących i oddziaływań mikroedukacyjnych ułatwiających pacjentowi rozpoznanie konsekwencji spożywania substancji psychoaktywnych;
- 3) budowania relacji w zespole terapeutycznym, komunikowania w oparciu o wiedzę i szacunek dla innych grup zawodowych oraz przekazywania informacji dotyczących chorego członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu: 5 dni (40 godz.).

Miejsce stażu: oddział detoksykacyjny/oddział detoksykacyjny dla uzależnionych od środków psychoaktywnych/oddział leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych/oddział ogólnopsychiatryczny, w którym realizowane są świadczenia detoksykacyjne/oddział toksykologii.

Sposób zaliczenia stażu:

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej;
- 2) sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego u opiekuna stażu.

Na zakończenie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne przedstawia opiekunowi stażu opis przypadku lub opis konsultacji pacjenta. Opiekun stażu zaświadcza, że osoba specjalizująca się nabyła w trakcie stażu umiejętności w zakresie przewidzianym w programie stażu i wystawia ocenę.

Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie stażu kierunkowego.

4. Staż kierunkowy: „Leczenie osób uzależnionych - diagnoza i programy terapeutyczne w stacjonarnym trybie leczenia uzależnień”

Cel stażu:

w czasie stażu osoba specjalizująca się uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych, edukacyjnych i terapeutycznych wykonywanych w oddziale stacjonarnym leczenia osób uzależnionych jako członek zespołu.

Osoba specjalizująca się w toku stażu poszerza zakres wiedzy teoretycznej oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące profesjonalnych metod pracy diagnostycznej i psychoterapeutycznej w kontakcie z osobami uzależnionymi w opiece stacjonarnej ze szczególnym uwzględnieniem elementów motywowania pacjenta do zmiany i podjęcia dalszego leczenia w trybie ambulatoryjnym po ukończeniu leczenia w trybie stacjonarnym.

W trakcie stażu przygotowuje opis przypadku, będący jednym z warunków zaliczenia stażu.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne wykaze się umiejętnościami:

- 1) nawiązywania kontaktu z pacjentem, prowadzenia procesu diagnostycznego mającego na celu określenie sytuacji życiowej osoby zgłaszającej się do placówki z uwzględnieniem stanu zdrowia w tym ryzyka samobójczego, trudności i zasobów oraz kontekstu np.: rodzinnego, socjalnego, zdrowotnego;
- 2) formułowania wskazań i wyboru adekwatnego rodzaju oddziaływań psychologicznych czy medycznych dostosowanych do specyfiki sytuacji życiowej osoby doświadczającej trudności w związku z uzależnieniem/ zachowaniami uzależnieniowymi;
- 3) prowadzenia adekwatnego rodzaju oddziaływań psychologicznych w tym edukacyjnych i terapeutycznych dostosowanych do specyfiki sytuacji życiowej osoby doświadczającej trudności w związku z uzależnieniem/ zachowaniami uzależnieniowymi;
- 4) prowadzenia krótkich interwencji motywujących i oddziaływań mikroedukacyjnych ułatwiających pacjentowi rozpoznanie konsekwencji spożywania substancji psychoaktywnych;
- 5) budowania w pacjencie motywacji do podjęcia dalszego leczenia i rehabilitacji;
- 6) budowania relacji w zespole terapeutycznym, komunikowania w oparciu o wiedzę i szacunek dla innych grup zawodowych oraz przekazywania informacji dotyczących chorego członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu: 15 dni (120 godz.).

Staż może być rozłożony w czasie, ale nie powinien trwać dłużej niż 3 miesiące.

Przewidywany czas realizacji stażu musi być zapisany w harmonogramie.

Miejsce stażu: całodobowy oddział terapii uzależnienia od alkoholu/całodobowy oddział leczenia uzależnień.

Sposób zaliczenia stażu:

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej;
- 2) sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego u opiekuna stażu.

Na zakończenie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne przedstawia opiekunowi stażu opis przypadku. Opiekun stażu zaświadcza, że osoba specjalizująca się nabyła w trakcie stażu umiejętności w zakresie przewidzianym w programie stażu i wystawia ocenę.

Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie stażu kierunkowego.

5. Staż kierunkowy: „Leczenie osób uzależnionych - diagnoza i programy terapeutyczne w ambulatoryjnym trybie leczenia uzależnień”

Cel stażu:

w czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych wykonywanych w oddziale dziennym/ ambulatoryjnej placówce leczenia osób uzależnionych jako członek zespołu. Pogłębia zakres wiedzy teoretycznej oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące profesjonalnych metod pracy z osobami uzależnionymi w opiece ambulatoryjnej ze szczególnym uwzględnieniem praktycznych aspektów budowania relacji terapeutycznej i projektowania oddziaływań terapeutycznych dostosowanych do indywidualnej sytuacji życiowej pacjenta z uwzględnieniem jego trudności, ale także zasobów.

W trakcie stażu przygotowuje opis przypadku, będący jednym z warunków zaliczenia stażu.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne wykaze się umiejętnościami:

- 1) prowadzenia procesu diagnostycznego mającego na celu określenie sytuacji życiowej osoby zgłaszającej się do placówki z uwzględnieniem stanu zdrowia

w tym ryzyka samobójczego, trudności i zasobów oraz kontekstu np.: rodzinnego, socjalnego, zdrowotnego.

- 2) formułowania wskazań i wyboru adekwatnego rodzaju oddziaływań psychologicznych czy medycznych dostosowanych do specyfiki sytuacji życiowej osoby doświadczającej trudności w związku z uzależnieniem/ zachowaniami uzależnieniowymi;
- 3) prowadzenia adekwatnego rodzaju oddziaływań psychologicznych w tym edukacyjnych i terapeutycznych dostosowanych do specyfiki sytuacji życiowej osoby doświadczającej trudności w związku z uzależnieniem/ zachowaniami uzależnieniowymi;
- 4) budowania relacji w zespole terapeutycznym, komunikowania w oparciu o wiedzę i szacunek dla innych grup zawodowych oraz przekazywania informacji dotyczących chorego członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu: 15 dni (120 godz.).

Staż może być rozłożony w czasie, ale nie powinien trwać dłużej niż 3 miesiące.

Przewidywany czas realizacji stażu musi być zapisany w harmonogramie.

Miejsce stażu: oddział dzienny leczenia osób uzależnionych/ambulatorium dla osób uzależnionych.

Sposób zaliczenia stażu:

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej;
- 2) sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego u opiekuna stażu.

Na zakończenie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne przedstawia opiekunowi stażu opis przypadku. Opiekun stażu zaświadcza, że osoba specjalizująca się nabyła w trakcie stażu umiejętności w zakresie przewidzianym w programie stażu i wystawia ocenę.

Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie stażu kierunkowego.

6. Staż kierunkowy: „Leczenie osób uzależnionych - terapia i rehabilitacja w oparciu o oddziaływanie społeczności terapeutycznej”

Cel stażu:

w czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w aktywnościach realizowanych w ośrodku jako członek społeczności terapeutycznej np. w spotkaniach społeczności, terapii grupowej i indywidualnej, terapii zajęciowej, warsztatach psychoedukacyjnych. Pogłębia zakres wiedzy teoretycznej oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące pracy terapeutycznej z osobami z uzależnieniem w oparciu o założenia społeczności terapeutycznej z uwzględnieniem wykorzystywania dynamiki relacji międzyludzkich osób przebywających we wspólnocie, zasad dobrowolności leczenia, równości członków społeczności wobec wspólnie ustalonych i przyjętych zasad, wszechstronnego rozwój pacjenta w sferze emocjonalnej, intelektualnej i etycznej.

W trakcie stażu przygotowuje opis przypadku lub opis konsultacji pacjenta będących jednym z warunków zaliczenia stażu.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że po ukończeniu stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne wykaże się umiejętnościami:

- 1) projektowania i prowadzenia oddziaływań psychologicznych, w tym edukacyjnych i terapeutycznych, opartych o założenia pracy metodą społeczności terapeutycznych, adekwatnie dobranych do specyficznej sytuacji życiowej osoby doświadczającej trudności w związku z uzależnieniem/ zachowaniami uzależnieniowymi, bezdomnością, wykluczeniem społecznym o różnej etiologii;
- 2) budowania relacji w zespole terapeutycznym, komunikowania w oparciu o wiedzę i szacunek dla innych grup zawodowych oraz przekazywania informacji dotyczących chorego członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu: 5 dni (40 godz.).

Miejsce stażu: placówki/ośrodki dla osób uzależnionych prowadzące program w oparciu o metodę społeczności terapeutycznej.

Sposób zaliczenia stażu:

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej;
- 2) sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego u opiekuna stażu.

Na zakończenie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne przedstawia opiekunowi stażu opis przypadku lub opis konsultacji pacjenta. Opiekun stażu zaświadcza, że osoba specjalizująca się nabyła w trakcie stażu umiejętności w zakresie przewidzianym w programie stażu i wystawia ocenę.

Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie stażu kierunkowego.

7. Staż kierunkowy: „Pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna dla osób doświadczających trudności w związku z uzależnieniem bliskich - diagnoza i metody pracy”

Cel stażu:

w czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych wykonywanych w placówce ambulatoryjnej oferującej programy dla rodzin osób uzależnionych. Pogłębia zakres wiedzy teoretycznej oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące profesjonalnych metod pracy z rodzinami osób uzależnionych w opiece ambulatoryjnej. W trakcie stażu przygotowuje opis przypadku osoby doświadczającej trudności w związku z uzależnieniem bliskiej osoby, będący jednym z warunków zaliczenia stażu.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że po ukończeniu stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne wykaże się umiejętnością:

- 1) prowadzenia procesu diagnostycznego mającego na celu określenie sytuacji życiowej osoby zgłaszającej się do placówki z uwzględnieniem oceny stanu zdrowia w tym ryzyka samobójczego, trudności i zasobów oraz kontekstu rodzinnego;
- 2) formułowania wskazań i wyboru adekwatnego rodzaju oddziaływań psychologicznych czy medycznych dostosowanych do specyfiki sytuacji życiowej osoby doświadczającej trudności w związku z uzależnieniem bliskiej osoby;
- 3) prowadzenia adekwatnego rodzaju oddziaływań psychologicznych w tym edukacyjnych i terapeutycznych dostosowanych do specyfiki sytuacji życiowej osoby doświadczającej trudności w związku z uzależnieniem bliskiej osoby;

- 4) budowania relacji w zespole terapeutycznym, komunikowania w oparciu o wiedzę i szacunek dla innych grup zawodowych oraz przekazywania informacji dotyczących chorego członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu: 15 dni (120 godz.).

Staż może być rozłożony w czasie, ale nie powinien trwać dłużej niż 3 miesiące.

Przewidywany czas realizacji stażu musi być zapisany w harmonogramie.

Miejsce stażu: poradnia oferująca pomoc dla członków rodzin osób uzależnionych.

Sposób zaliczenia stażu:

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej;
- 2) sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego u opiekuna stażu.

Na zakończenie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne przedstawia opiekunowi stażu opis przypadku. Opiekun stażu zaświadcza, że osoba specjalizująca się nabyła w trakcie stażu umiejętności w zakresie przewidzianym w programie stażu i wystawia ocenę.

Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie stażu kierunkowego.

8. Staż kierunkowy: „Leczenie substytucyjne”

Cel stażu:

w czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych, edukacyjnych i terapeutycznych wykonywanych w placówce oferującej programy leczenia substytucyjnego. Pogłębia zakres wiedzy teoretycznej oraz nabywa umiejętności praktyczne dotyczące profesjonalnych metod pracy z pacjentami korzystającymi z programu substytucyjnego. W trakcie stażu przygotowuje opis przypadku osoby korzystającej z substytucji lekowej lub opisu konsultacji pacjenta będących jednym z warunków zaliczenia stażu.

Zakres wymaganych umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że po ukończeniu stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne wykaże się umiejętnościami:

- 1) zaplanowania i realizacji oddziaływań edukacyjnych i terapeutycznych skierowanych do pacjentów z uzależnieniem od opiatów które mogą być realizowane w połączeniu z terapią substytucyjną;

- 2) formułowania wskazań i wyboru adekwatnego rodzaju oddziaływań psychologicznych czy medycznych dostosowanych do specyfiki sytuacji życiowej osoby uczestniczącej w terapii substytucyjnej;
- 3) budowania relacji w zespole terapeutycznym, komunikowania w oparciu o wiedzę i szacunek dla innych grup zawodowych oraz przekazywania informacji dotyczących chorego członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu: 5 dni (40 godz.).

Miejsce stażu: poradnia leczenia uzależnień realizująca program leczenia substytucyjnego.

Sposób zaliczenia stażu:

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej;
- 2) sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego u opiekuna stażu.

Na zakończenie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne przedstawia opiekunowi stażu opis przypadku lub opis konsultacji pacjenta. Opiekun stażu zaświadcza, że osoba specjalizująca się nabyła w trakcie stażu umiejętności w zakresie przewidzianym w programie stażu i wystawia ocenę.

Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie stażu kierunkowego.

Moduł IX

Treningi szkoleniowe rozwoju zawodowego

Moduł realizowany jest w formie 2 kursów specjalizacyjnych obejmujących łącznie: 160 godzin szkoleniowych.

Procesowi rozwoju zawodowego osób przygotowujących się do udzielania pomocy psychologicznej i prowadzenia psychoterapii z osobami uzależnionymi i ich rodzinami sprzyja zintegrowanie dostarczanej wiedzy z własnym doświadczeniem oraz ugruntowanie umiejętności przydatnych w prowadzeniu psychoterapii grupowej.

1. Kurs specjalizacyjny: „Treningi grupowe”

Treningi składają się z trzech części:

- 1) sesja otwarcia jest grupowym doświadczeniem o charakterze interpersonalnym, którego celem jest budowanie poczucia bezpieczeństwa uczestników sprzyjające współpracy i integracji wokół celów procesu szkolenia;
- 2) trening interpersonalny służy odkrywaniu i zrozumieniu przez uczestników własnych reakcji w kształtowaniu relacji, towarzyszących temu procesowi emocji oraz przyjmowaniu i przekazywaniu informacji zwrotnych;
- 3) trening intrapsychiczny umożliwia uczestnikom poszerzenie i pogłębienie świadomości własnych reakcji, które ujawniły się podczas treningu, ich przyczyn i znaczenia dla kształtowania relacji terapeutycznej.

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) komunikacji interpersonalnej;
- 2) tworzenia warunków bezpieczeństwa dla grupowego procesu;
- 3) dynamiki procesu grupowego i jego etapów;
- 4) znaczenia nawiązywania relacji w procesie grupowym;
- 5) związku procesów interpersonalnych z intrapsychicznym doświadczeniem.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) posługiwania się w praktyce technikami aktywnego słuchania;
- 2) posługiwanie się językiem emocji, udzielania i przyjmowania informacji zwrotnych;
- 3) rozpoznania własnych reakcji w powiązaniu z doświadczaniem relacji w grupie;
- 4) wykorzystania w praktyce rozpoznanych podczas treningów osobistych doświadczeń dla kształtowania relacji terapeutycznej i dalszego rozwoju osobistego i zawodowego.

Czas trwania kursu: 16 dni (128 godz.).

Forma zajęć kursu: warsztaty (128 godz.), w tym:

- część 1: sesja otwarcia: 16 godz. (2 dni),
- część 2: trening interpersonalny: 56 godz. (7 dni),
- część 3: trening intrapsychiczny: 56 godz. (7dni).

Sposób zaliczenia kursu:

udział we wszystkich zajęciach treningowych i ich zaliczenie przez prowadzącego. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, lub psychoterapeuta/trener posiadający kompetencje do prowadzenia grupowego procesu psychoterapeutycznego potwierdzone certyfikatem/dyplomem/zaświadczeniem wydanym przez właściwe co do zakresu instytucje/towarzystwa.

2. Kurs specjalizacyjny: „Kompetencje zawodowe specjalisty psychoterapii uzależnień”

Warsztaty składają się z dwóch części:

- 1) warsztat rozwoju kompetencji w ostatnim roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego przed przystąpieniem do PES specjalisty psychoterapii uzależnień jest poświęcony omówieniu obszarów i umiejętności, które mają związek z kształtowaniem relacji terapeutycznej i prowadzeniem psychoterapii a także planowaniu zmiany; podstawą warsztatu jest doświadczenie udziału w cyklu treningów grupowych oraz udziału w warsztatach poszczególnych modułów;
- 2) sesja podsumowująca jest poświęcona omówieniu efektów procesu szkoleniowego osób specjalizujących się, identyfikowaniu warunków, które sprzyjały rozwojowi kompetencji specjalisty psychoterapii uzależnień oraz zmianie.

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) znaczenia rozwoju kompetencji dla specjalisty psychoterapii uzależnień, rozpoznawania potrzeb w tym zakresie, możliwości i kierunków procesu zmiany;

- 2) warunków sprzyjających procesowi zmiany;
- 3) wpływu kompetencji na prowadzenie psychoterapii i jej efektywność.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) dokonywania aktualizacji własnych kompetencji w obszarach prowadzonej psychoterapii;
- 2) korzystania z superwizji jako metody wspomagania rozwoju kompetencji specjalisty psychoterapii uzależnień;
- 3) transformowania do pracy terapeutycznej doświadczeń o charakterze rozwojowym.

Czas trwania kursu: 4 dni (32 godz.).

Forma zajęć kursu: warsztaty 32 godz., w tym:

- część 1: 16 godz. (2 dni),
- część 2: 16 godz. (2 dni).

Sposób zaliczenia kursu:

udział we wszystkich zajęciach warsztatowych i ich zaliczenie przez prowadzącego.

Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, lub psychoterapeuta/trener posiadający kompetencje do prowadzenia grupowego procesu psychoterapeutycznego potwierdzone certyfikatem/ dyplomem/zaświadczeniem wydanym przez właściwe co do zakresu instytucje/towarzystwa.

Moduł X

Superwizja

Moduł realizowany jest w formie 2 kursów specjalizacyjnych obejmujących łącznie: 272 godziny szkoleniowe, w tym: 8 godzin wykładów oraz 264 godziny warsztatów.

1. Kurs specjalizacyjny: „Superwizja kliniczna procesu diagnostycznego”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) znajomości zadań lekarza i specjalisty w dziedzinie psychologii klinicznej w procesie diagnostyczno-terapeutycznym osób uzależnionych i członków ich rodzin;
- 2) znaczenia superwizji dla rozwoju specjalisty psychoterapeuty uzależnień.

Zakres umiejętności praktycznych:

w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) współpracy z zespołem leczącym osobę uzależnioną i/lub członków jej rodziny;
- 2) omawiania prowadzonego przez siebie procesu diagnostycznego z uwzględnieniem różnych perspektyw: medycznej, psychologii klinicznej, psychoterapeutycznej;
- 3) przekazywania informacji z diagnozy i terapii zespołowi leczącemu.

Czas trwania kursu: 4 dni (32 godzin).

Formy zajęć kursu: warsztaty realizowane na kilku spotkaniach w trakcie szkolenia.

Sposób zaliczenia kursu:

sprawdzian pisemny z zakresu wiedzy określonej programem kursu u kierownika naukowego kursu. Kierownik kursu zaświadcza, że osoba specjalizująca wykazała się znajomością wiedzy objętej programem kursu i wystawia ocenę. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

- w przypadku psychologicznej diagnozy klinicznej - superwizja kliniczna realizowana jest przez specjalistę w dziedzinie psychologii klinicznej,
- w przypadku diagnozy medycznej - superwizja kliniczna realizowana jest przez specjalistę w dziedzinie psychiatrii/ psychiatrii dzieci i młodzieży.

2. Kurs specjalizacyjny: „Superwizja procesu psychoterapeutycznego”

Zakres wiedzy teoretycznej:

oczekuje się, że po ukończeniu kursu osoba specjalizująca wykaże się wiedzą dotyczącą:

- 1) roli superwizji w procesie kształcenia;

- 2) rozpoznawania możliwości i korzyści pracy pod superwizją indywidualną oraz grupową w aspekcie różnorodnych podejść, a w tym w nurcie integracyjnym;
- 3) rozumienia znaczenia superwizji zarówno w procesie uczenia, jak i w dalszej pracy z pacjentami indywidualnie i w grupie oraz we współpracy w zespołach;
- 4) wartości superwizji jako stałego i koniecznego elementu funkcjonowania w zawodzie specjalisty psychoterapii uzależnień;
- 5) znajomości zasad etycznych i zakresu odpowiedzialności w zawodzie specjalisty psychoterapii uzależnień, a w tym znaczenia tajemnicy zawodowej, a także praw i obowiązków terapeuty, pacjenta i instytucji w wykonywanej pracy psychoterapeutycznej;
- 6) zawierania przymierza terapeutycznego oraz budowania stałej i stabilnej relacji terapeutycznej z pacjentem indywidualnym i grupą, opartej o zaufanie i więź;
- 7) znaczenia stawiania diagnozy klinicznej w trakcie prowadzonej psychoterapii i weryfikowania jej w procesie superwizji;
- 8) rozumienia znaczenia korzystania z wiedzy na temat etiologii zakłóceń funkcjonowania osób uzależnionych, ich bliskich i rodzin w procesie analizowania pod superwizją procesu ich psychoterapii;
- 9) znaczenia budowania konceptualizacji pacjenta i wynikających z tego implikacji do zastosowanych strategii pracy terapeutycznej;
- 10) zjawisk w relacji terapeutycznej m.in. przeniesieniowych, oporu;
- 11) zasad tworzenia i weryfikowania hipotez terapeutycznych, rozumienia znaczenia czynników leczących;
- 12) doboru metod i technik pracy z pacjentami z rozpoznaniem uzależnień oraz ich bliskimi i rodzinami;
- 13) refleksowania w trakcie superwizji różnych zjawisk na poszczególnych etapach procesu terapii indywidualnej i grupowej od wstępnej diagnozy aż po zakończenie terapii.

Zakres umiejętności praktycznych:

oczekuje się, że w wyniku kształcenia osoba specjalizująca się nabędzie umiejętność:

- 1) samodzielnego zapewniania sobie możliwości superwizji i regularnego z niej korzystania;
- 2) korzystania z wiedzy i umiejętności superwizora, a także grupy superwizyjnej;
- 3) rozpoznawania potrzeby i sięgania po superwizję w sytuacjach nagłych, w tym: wypalenia zawodowego czy w obliczu własnych kryzysów;

- 4) rozumienia zjawisk w procesie psychoterapii i w relacji terapeutycznej zarówno indywidualnej i z grupą i pomiędzy jej uczestnikami;
- 5) świadomego doboru metod i technik pracy ze względu na problematykę pacjentów oraz własne możliwości i ograniczenia;
- 6) poszukiwania i uzyskiwania odpowiedzi na dylematy etyczne w pracy z pacjentami i współpracy z innymi psychoterapeutami oraz instytucjami;
- 7) rozumienia zakresu kompetencji i roli zawodowej oraz podejmowania odpowiedzialności z nich wynikającej;
- 8) korzystania z oparcia i poszerzania swoich doświadczeń we współpracy z innymi profesjonalistami w swoim miejscu pracy i na zewnątrz;
- 9) określenia podstaw swojego indywidualnego stylu funkcjonowania w roli specjalisty psychoterapii uzależnień z perspektywy potrzeb własnego rozwoju w roli zawodowej;
- 10) troszczenia się o samokształcenie i poszerzanie swoich kompetencji zgodnie z najnowszą wiedzą w dziedzinie psychoterapii uzależnień;
- 11) dzielenia się swoją wiedzą i umiejętnościami z innymi psychoterapeutami uzależnień.

Czas trwania kursu: 30 dni (240 godz.).

Formy zajęć kursu: wykłady (8 godz.), warsztaty/supervizje (29 dni po 8 godz. łącznie 232 godz.) - przez cały okres specjalizacji z systematyczną częstotliwością, nie rzadziej niż raz na dwa miesiące.

Zajęcia warsztatowe/supervizje realizowane są w grupach nie przekraczających 10 osób specjalizujących się. Zaleca się w toku specjalizacji umożliwienie długoterminowego procesu formowania umiejętności i osobistego stylu pracy w stałej relacji z 1-2 superwizorami.

Sposób zaliczenia kursu:

- 1) zaliczenie przez superwizora/supervizorów prowadzących, którego warunkiem jest omówienie pod supervizją:
 - a) diagnozy dla potrzeb psychoterapii,
 - b) kwalifikowania do psychoterapii oraz jej procesu na różnych etapach,
 - c) zrealizowanie supervizji pacjentów z różnymi diagnozami klinicznymi, a w szczególności pacjentów z uzależnieniami od substancji (alkoholu i innych środków psychoaktywnych), behawioralnymi, z zachowaniami uzależniającymi, a także jw. w odniesieniu do bliskich i członków rodzin,

- d) superwizja przynajmniej jednego pacjenta w perspektywie dłuższego procesu jego indywidualnego procesu,
- e) superwizja procesu grupowego;
- 2) rekomendacja superwizora obejmująca ocenę umiejętności specjalisty psychoterapii uzależnień;
- 3) zaliczenie studium przypadku osoby uzależnionej prowadzonej w co najmniej 6 - miesięcznym procesie psychoterapeutycznym oraz studium przypadku członka rodziny lub rodziny osoby uzależnionej prowadzonej w co najmniej 6 - miesięcznym procesie psychoterapeutycznym;
- 4) kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) zaliczenie kursu.

Kwalifikacje kadry dydaktycznej:

superwizor psychoterapii uzależnień – specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub specjalista psychoterapii uzależnień posiadający certyfikat psychoterapeuty lub ukończone szkolenie psychoterapeutyczne lub specjalizację z dziedziny psychoterapii dzieci i młodzieży, wpisany na listę superwizorów w Krajowym Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

5. FORMY I METODY SAMOKSZTAŁCENIA

A. Przygotowanie pracy naukowej lub pogładowej

Osoba specjalizująca się zobowiązana jest do napisania pracy naukowej opublikowanej w recenzowanym czasopiśmie medycznym, której jest autorem lub współautorem, lub pracy pogładowej – na temat objęty programem specjalizacji.

B. Studiowanie piśmiennictwa

Osoba specjalizująca się powinna systematycznie kształcić się przez zapoznawanie się literaturą przedmiotu rozwijającą aktualną wiedzę kliniczną w szczególności z zakresu uzależnień i psychoterapii uzależnień. Piśmiennictwo będzie okresowo aktualizowane.

6. METODY OCENY WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

A. Ocena wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych w ramach realizacji szkolenia specjalizacyjnego:

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem danego modułu u kierownika specjalizacji;

- 2) po każdym kursie specjalizacyjnym - kolokwium z zakresu wiedzy i sprawdzian umiejętności praktycznych u kierownika naukowego danego kursu;
- 3) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych (w tym opracowania przypadków) objętych programem stażu kierunkowego u opiekuna stażu kierunkowego;

zaliczenie warsztatów superwizyjnych przez prowadzącego superwizora - ocena rozumienia zjawisk w psychoterapii oraz adekwatnego reagowania w prowadzonym przez siebie procesie psychoterapii i pozytywna ocena studiów przypadków pacjentów prowadzonych w co najmniej 6 - miesięcznym procesie psychoterapeutycznym - potwierdzone przez kierownika specjalizacji.

B. Ocena pracy naukowej lub pogładowej

Oceny i zaliczenia przygotowanej przez osobę specjalizującą się pracy pogładowej lub oryginalnej dokonuje kierownik specjalizacji.

C. Ocena znajomości piśmiennictwa

Oceny znajomości literatury przedmiotu rozwijającej aktualną wiedzę z tematyki uzależnień, w szczególności z dziedziny psychoterapii uzależnień dokonuje kierownik specjalizacji.

II. STANDARDY SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. Liczba i kwalifikacje kadry dydaktycznej:

- 1) jednostka szkoląca zapewnia kadrę dydaktyczną posiadającą kwalifikacje wskazane w opisie każdego kursu i stażu, które zapewnią wysoki poziom kształcenia;
- 2) szkolenie specjalizacyjne w zakresie treści teoretycznych powinno zawierać aktualną wiedzę, a szkolenie umiejętności powinno być prowadzone przez specjalistów doświadczonych w zakresie pracy określonym w kursie i stażu;
- 3) jednostka szkoląca powinna zapewnić odpowiednio wykwalifikowane osoby stanowiące kadrę dydaktyczną (superwizorów psychoterapii uzależnień, specjalistów w dziedzinie psychoterapii uzależnień, specjalistów w dziedzinie psychologii klinicznej, specjalistów w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży, specjalistów w dziedzinie psychiatrii, specjalistów w innych dziedzinach), które będą realizować zajęcia dydaktyczne przewidziane w programie specjalizacji;
- 4) kierownika specjalizacji powołuje kierownik jednostki szkolącej; wskazane jest aby kierownikiem specjalizacji była osoba posiadająca tytuł specjalisty w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub w dziedzinie pokrewnej - psychologii klinicznej, psychoterapii dzieci i młodzieży, pracująca w podmiocie leczniczym; kierownikiem specjalizacji może także zostać osoba posiadająca decyzję ministra właściwego do spraw zdrowia o uznaniu dotychczasowego doświadczenia zawodowego lub dorobku naukowego za równoważny ze zrealizowaniem programu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychoterapii uzależnień;
- 5) opiekunem stażu kierunkowego może być specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub specjalista w dziedzinie pokrewnej - psychologii klinicznej, psychoterapii dzieci i młodzieży lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień wydany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii/Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom; opiekunem stażu może także być osoba posiadająca decyzję ministra właściwego do spraw

zdrowia o uznaniu dotychczasowego doświadczenia zawodowego lub dorobku naukowego za równoważny ze zrealizowaniem programu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychoterapii uzależnień lub osoba wykonująca co najmniej przez 3 lata w ciągu ostatnich 5 lat czynności zawodowe zgodne z programem szkolenia specjalizacyjnego wyznaczona, za jej zgodą, przez kierownika jednostki szkolącej;

2. Baza dydaktyczna do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego:

- 1) jednostka powinna zapewnić właściwą bazę dydaktyczną do realizacji kursów i staży, dostosowaną do liczby osób realizujących szkolenie specjalizacyjne. Sale wykładowe i warsztatowe powinny być wyposażone w sprzęt multimedialny i inne niezbędne pomoce dydaktyczne; ponadto jednostka powinna zapewnić pomieszczenie przeznaczone do przechowywania dokumentacji przebiegu procesu szkolenia, a także dostęp do literatury obowiązkowej oraz bazy artykułów naukowych, w szczególności dotyczących diagnozy i leczenia uzależnień;
- 2) kursy specjalizacyjne jednostka musi realizować w ramach swojej struktury organizacyjnej a staże kierunkowe objęte programem specjalizacji mogą realizować inne podmioty, z którymi zawarła odpowiednie porozumienia;
- 3) miejscem odbywania stażu podstawowego jest miejsce pracy zawodowej w placówce, w której realizuje się program leczenia uzależnień, w którym osoba specjalizująca się rozwija swoje doświadczenie kliniczne.

3. Sposób realizacji programu szkolenia specjalizacyjnego:

- 1) jednostka szkoląca zapewnia sprawną organizację procesu dydaktycznego oraz prowadzi w sposób ciągły wewnętrzny system oceny jakości szkolenia specjalizacyjnego;
- 2) jednostka prowadzi dokumentację przebiegu procesu szkolenia;
- 3) realizacja programu szkolenia specjalizacyjnego uwzględnia aktualną wiedzę, osiągnięcia teorii i praktyki oraz wyniki badań naukowych istotnych dla szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychoterapii uzależnień;
- 4) metody kształcenia są dobrane adekwatnie do realizacji celów kształcenia i mają charakter teoretyczny i praktyczny;

- 5) realizacja programu szkolenia specjalizacyjnego odbywa się na podstawie harmonogramu zajęć opracowanego przez organizatora szkolenia. Harmonogram powinien określać realizację modułów tematycznie, wraz ze związanymi z nimi kursami i stażami kierunkowymi, określonym czasem i miejscem ich realizacji oraz kadrami prowadzącą. Ewentualne zmiany terminów/kadry dydaktycznej są dopuszczalne w trakcie realizacji szkolenia specjalizacyjnego i jest za nie odpowiedzialny organizator kształcenia;
- 6) szkolenie specjalizacyjne (teoretyczne i praktyczne) odbywa się poprzez uczestniczenie w kursach specjalizacyjnych i stażach kierunkowych, poprzez samokształcenie oraz nabywanie doświadczenia klinicznego w wyniku realizacji stażu podstawowego;
- 7) zakres ocenianej wiedzy i umiejętności osoby specjalizującej się określają treści programu szkolenia specjalizacyjnego;
- 8) każdy staż kierunkowy, obok oceny wiedzy i umiejętności praktycznych powinien zakończyć się opracowaniem studium przypadku zaliczonym przez opiekuna stażu; w przypadku staży krótszych niż 120 godz. zaliczeniem może być opis konsultacji pacjenta;
- 9) jednostka szkoląca prowadzi dokumentację przebiegu szkolenia specjalizacyjnego i udostępnia ją do wglądu Krajowemu Konsultantowi w dziedzinie psychoterapii uzależnień i/lub przedstawicielowi Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego.

4. Wewnętrzny system oceny jakości kształcenia:

Jednostki szkolące przeprowadzają ocenę poziomu i jakości szkolenia poprzez analizę informacji zbieranych od osób specjalizujących się realizujących szkolenie specjalizacyjne i od kadry dydaktycznej w formie anonimowej ankiety, nie rzadziej niż po ukończeniu realizacji modułu. Ankieta powinna zawierać w szczególności ocenę dotyczącą realizacji programu specjalizacji, warunków, organizacji i przebiegu szkolenia, realizacji harmonogramu kursów i staży kierunkowych oraz sposobu oceny wiedzy i umiejętności praktycznych. Wskazane jest przeznaczenie miejsca w ankiecie na dodatkowe uwagi.

Na podstawie wyników ankiety proces szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychoterapii uzależnień będzie w razie potrzeby modyfikowany. Elementem ewaluacji placówek szkolących będą też wyniki egzaminu i na ich podstawie będą powstawały

zalecenia i rekomendacje dla jednostek szkolących w zakresie prowadzenia procesu szkolenia.